

Kasvatustieteiden tohtoriopiskelijat väitöstutkimusprosessissa:

Narratiivinen oleminen, ammatillinen identiteetti ja kehitykselliset verkostot kertomusten kiteytyminä

Pro gradu -tutkielma

Markus Pyhäjärvi

Kasvatustieteiden tiedekunta

Aikuiskasvatustiede

Lapin yliopisto

Syksy 2016

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Kasvatustieteiden tohtoriopiskelijat väitöstutkimusprosessissa: Narratiivinen oleminen, ammatillinen identiteetti ja kehitykselliset verkostot kertomusten kiteytyminä

Tekijä: Markus Pyhäjärvi

Koulutusohjelma/oppiaine: Aikuiskasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ X Laudaturtyö Lisensiaatin työ

Sivumäärä: 72

Vuosi: 2016

Tiivistelmä

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, millä tavalla erään yliopiston kasvatustieteiden tohtoriopiskelijat ovat väitöstutkimusprosessissa. Tutkimusnäkökulminani toimivat *narratiivinen oleminen, ammatillinen identiteetti ja kehitykselliset verkostot*. Käytän tutkielmassani narratiivista tutkimusotetta, ja ymmärrän tutkimustiedon rakentuvan kertomusten ja tarinoiden kautta. Olen hankkinut tutkimusaineistoni haastattelemalla neljää tohtoriopiskelijaa. Analysoin aineistoani teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaisesti, ja sovellan analyysitapana narratiivien analyysia sekä narratiivista analyysia.

Kertomuksista muotoutui narratiivisen tohtoriopiskelijana olemisen näkökulmasta *tiipahtamiskertomus, yhteistyökertomus, voimaantumiskertomus ja jarrutuskertomus*. Kertomusten päähenkilöiksi kiteytyivät *merkityksen rakentaja, itseohjautuva etätöimija, paikallisuudesta voimaantuva ja varmuuden löytäjä*. Tohtoriopiskelijoiden oma työ ja väitöstutkimus täydensivät toisiaan. Tutkimusprosessi oli saanut heissä aikaan muutosta ammatillisten tavoitteiden suhteen ja heidän näkökulmansa omaa työtä kohtaan oli laajentunut. Tohtoriopiskelijat kertoivat yksinäisyydestä ja yksin työskentelystä väitöstutkimusprosessin aikana. Ohjaajat olivat tohtoriopiskelijoiden merkittäviä tukijoita, jotka edistivät väitöstutkimusta. Toisaalta ohjaajien kiire tai huono ohjaussuhde olivat opiskelijoiden väitöstutkimuksen rajoitteina. Kertomusten päähenkilöillä oli keskusteluyhteyksiä muihin akateemisiin asiantuntijoihin, joilta he olivat saaneet tiedollista tukea. He olivat saaneet myös tukea akateemisten yhteisöjen ulkopuolelta ystäviltä ja perheenjäseniltä.

Narratiivisen tohtoriopiskelijana olemisen näkökulmasta tulkitsen tärkeiksi teemoiksi tohtorikoulutuksessa etäopiskelun tukemisen, hierarkkisen avoimuuden ja tiedeyhteisöjen merkityksen. Tohtoriopiskelijoiden ammatillista identiteettiä kuvaa muuttuvaisuus ja joustavuus. Kehitykselliset verkostot ovat tärkeänä tukena tohtoriopiskelijoiden väitöstutkimusprosessissa, ja se on yksi kriittisimmistä teemoista tohtoroitumisen matkalla.

Avainsanat: Tohtorikoulutus, tohtoriopiskelija, oleminen, ammatillinen identiteetti, kehitykselliset verkostot, narratiivinen tutkimus

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi X

Sisällys

1. Johdanto	4
1.1. Tutkimuksen lähtökohdat	4
1.2. Tutkimusongelma	5
2. Teoreettiset horisontit	7
2.1. Tohtorikoulutus	7
2.2. Tohtoriopiskelijana oleminen.....	9
2.3. Valmistunut tohtori ja työelämä	12
2.4. Ammatillinen identiteetti	13
2.5. Kehitykselliset verkostot	17
3. Menetelmä	20
3.1. Narratiivinen tutkimus	20
3.2. Narratiivinen oleminen	22
3.3. Haastattelut aineiston hankintana	24
3.4. Tutkimuksen eettisyys.....	26
4. Aineiston analyysitavan kuvaus	28
4.1. Aineiston analyysitapa	28
4.2. Narratiivien ja narratiivinen analyysi.....	29
5. Kertomusten rekonstruktio: narratiivinen oleminen	31
5.1. Tapahtamiskertomus, merkityksen rakentaja	31
5.2. Yhteistyökertomus, itseohjautuva etätoimija	34
5.3. Voimaantumiskertomus, paikallisuudesta voimaantuva	36
5.4. Jarrutuskertomus, varmuuden löytäjä	38
6. Päähenkilöiden ammatillinen identiteetti	41
6.1. Tutkijasta yrittäjäksi tieteellisenä asiantuntijana	41
6.2. Käytännöllisestä opettajasta tutkivaksi opettajaksi.....	42
6.3. Käytännöllisestä opettajasta osallistavaksi opettajaksi	43
6.4. Suunnittelijasta organisaation kehittäjäksi	44
7. Kehitykselliset verkostot kertomuksissa	47
7.1. Kiireiset ohjaajat	47
7.2. Gurut tukena.....	48
7.3. Akateeminen ja empaattinen tuki.....	50
7.4. Seminaarit puolesta ja vastaan	52
7.5. Yksinäisyys.....	54
8. Johtopäätökset	57
8.1. Ainutlaatuinen narratiivinen oleminen	57
8.2. Muuttuvainen ammatillinen identiteetti.....	58
8.3. Kehitykselliset verkostot tärkeänä tukena	60
9. Pohdinta	63
Lähteet	66

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat

Tohtorikoulutus tähtää kouluttamaan tieteellisiä asiantuntijoita, joilla on laaja kompetenssi omasta alastaan ja valmiudet toimia vaativissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. Tohtorikoulutuksen käytännöt ovat muutoksessa. Enää ei ole selvää, mihin ammatillisiin tehtäviin valmistunut tohtori sijoittuu. Aiempina vuosikymmeninä tohtorintutkinto on nähty väylänä akateemiselle uralle, mutta nykyään uramahdollisuudet ovat laajemmamat (Baker & Lattuca 2010, 807). 1990-luvun lopusta lähtien Suomessa tohtorien liikkuvuus yksityisen sektorin työtehtäviin on lisääntynyt (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2010 49). Uranäkymien laajentumisesta huolimatta tohtorikoulutus on ongelmissa. Tohtoriopiskelijoiden ohjaajat joutuvat jatkuvasti taistelemaan ajankäyttönsä kanssa, ja usein se tapahtuu opiskelijoiden kustannuksella (Nummenmaa & Pyhältö 2012, 82; Thomson & Walker 2010a, 1). Ohjaajia velvoittavat myös tulostavoitteet, sillä tohtoreita tulee valmistua vuosittain tietty määrä (Vuorikoski 2012, 114). Tulostavoitteiden rinnalla tohtoriopintojen keskeyttämistä harkkinneita opiskelijoita on valtavasti. Suomessa jopa 43–45% tohtoriopiskelijoista on harkinnut opintojensa keskeyttämistä (Nummenmaa, Soini & Pyhältö 2009, 21; ks. Pyhältö, Toom, Stubb & Lonka 2009). Väitöstutkimusprosessia kuvaillaan kansainvälisesti yksinäiseksi ja eristyneeksi (Baker & Pifer 2011, 9).

Tutkielmani tiedonkäsitys nojaa konstruktivismiin ja postmodernismiin, (ks. Heikkinen 2001, 119) joissa hylätään perinteinen objektivistinen todellisuuskäsitys. Käytän tutkielmassani narratiivista tutkimusotetta, jonka mukaan ymmärrän tutkimustiedon rakentuvan kertomusten ja tarinoiden kautta. Konstruktivismiin mukaan ihmiset rakentavat tietonsa ja identiteettinsä tarinoiden välityksellä. Postmodernismi taas kyseenalaistaa modernin eksaktin tieteenkäsityksen ja siihen kytkeytyvän arvovapauden ja objektiivisuuden ihanteen. (Em. 2001, 120; Loytard 1994, 27–28; Rorty 1994, 50–51.)

Tohtorikoulutus ja sen aikainen väitöstutkimusprosessi on yksilön oppimis- ja kehitymisprosessi, mutta myös sosiaalistumisprosessi. Postmodernin tieteenkäsityksen mukaisesti (ks. Tuomi, Sarajarvi 2012, 54–55) näen tutkimustehtäväni poikkitieteellisenä

ongelmana, enkä tarkastele väitöstutkimusprosessissa olemista vain psykologisena kognitiivisena ilmiönä tai sosiologisena tieteelliseen yhteisöön sosiaalistumisena. Tässä tutkielmassa pyrin ymmärtämään väitöstutkimusprosessin subjektin olemisena, jossa yhdistyvät yksilön identiteetti sekä sosiaalinen toimintaympäristö. Muodostan myös filosofista näkökulmaa tiedosta käyttämällä tutkimusmenetelmänä narratiivista tutkimusta.

1.2. Tutkimusongelma

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, millä tavalla erään yliopiston kasvatustieteiden tohtoriopiskelijat ovat väitöstutkimusprosessissa. Tutkimuksen teoreettisina horisontteina toimivat *narratiivinen oleminen, ammatillinen identiteetti ja kehitykselliset verkostot*. Narratiivinen oleminen antaa mahdolliseksi tehdä kuvauksen siitä, millä tavalla tohtoriopiskelijat ovat väitöstutkimusprosessissa. Pyrin tutkimaan erityisesti tohtoriopiskelijan olemisen tapaa. Ymmärrän narratiivisen olemisen tohtoriopiskelijan kokemuksina, tilanteina ja konteksteina, jotka muodostavat erottamattoman kokonaisuuden kertomuksissa. Ammatillisella identiteetillä etsin vastauksia ammatilliseen suuntautumiseen väitöstutkimuksen aikana ja sen jälkeisiin ammatillisiin suunnitelmiin. Kehityksellisten verkostojen avulla rakennan tietoa siitä, millaisessa sosiaalisessa ympäristössä tohtoriopiskelijat toimivat väitöstutkimusprosessin aikana, ja miten nämä verkostot tukevat tohtoriopiskelijoiden tutkimusprosessia.

Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

Pääkysymys

Millä tavalla tohtoriopiskelijat ovat väitöstutkimusprosessissa?

Osakysymykset

Mihin tohtoriopiskelijoiden ammatillinen identiteetti suuntautuu?

Millaisissa kehityksellisten verkostojen ympäristöissä tohtoriopiskelijat toimivat?

Tutkimustuloksista saadaan paikallista ja laadullista tietoa, jota voidaan tarkastella ja arvioida jo olemassa olevien suomalaisten ja kansainvälisten tutkimustulosten rinnalla. Tutkielmani tutkimustulosten perusteella voidaan pohtia, kuinka tohtorikoulutusta olisi

mahdollista kehittää nykyisten kulttuuristen toimintaympäristöjen sisällä, ja mitkä teemat ovat kriittisimpiä väitöstutkimusprosessin onnistumisen kannalta.

Tohtorikoulutusta sekä tohtoriopiskelijoita on tutkittu Suomessa ja maailmalla kohtuullisesti, mutta tutkimusnäkökulmat ja tutkimusmenetelmät ovat vaihtelevia. Suomessa tohtorikoulutusta on tutkittu runsaasti kvantitatiivisilla kyselytutkimuksilla, joilla pyritään hahmottamaan lähinnä tohtoreiden työllistymisprosentteja (ks. Kivinen, Lehti & Metsä-Tokila 1997; Välimaa 1998; Haapakorpi 2008). Kvalitatiivinen tutkimuksellinen kiinnostus on jakaantunut sekä tohtoroitumisen elämäkerralliseen (ks. Peura 2008), että ohjaukseen keskittyvään tutkimukseen (ks. Soini & Pyhältö 2012). Viime aikoina tohtorikoulutusta tutkiva suomalainen tutkimus on kiinnostunut tohtoriopiskelijoiden ja tiedeyhteisön välisestä vuorovaikutuksesta (ks. Stubb 2012; Vekkaila 2014). Kansainvälisesti ajankohtaisia tohtorikoulutuksen tutkimusteemoja ovat ammatillisen identiteetin kehittyminen (ks. Beijaard, Meijer & Verloop 2004; Colbeck 2008; Rayner, Lord, Parr & Sharkey 2015) ja sen yhdistäminen kehityksellisiin verkostoihin (ks. Sweitzer 2009; Baker & Lattuca 2010; Baker & Pifer 2011; Baker, Pifer & Flemion 2013). Olen omassa tutkimusongelman asettelussa pyrkinyt huomioimaan ajankohtaisen tohtorikoulutusta koskevan tutkimuskirjallisuuden. Olen myös pyrkinyt kehittämään uusia näkökulmia tohtorikoulutuksen tutkimiseen erityisesti narratiivisen tutkimusotteen viitekehyksessä.

2. Teoreettiset horisontit

2.1. Tohtorikoulutus

Nykyisessä muodossaan käsitettävän yliopiston katsotaan kehittyneen keskiajalla. Suomi on edustanut eurooppalaista yliopistotraditiota opetus- ja väittelyjärjestelmineen vuodesta 1640, kun Turkuun perustettiin Kuninkaallinen Turun Akatemia. (Peura 2008, 18–19; Schmidt 2010, 20.) Eurooppalaisen sivistystradition ajatellaan kuitenkin alkaneen jo antiikin Kreikassa, Platonin perustaman Akatemian myötä. Vanhin yliopisto on Bolognan yliopisto Italiassa, jossa opetusta ja tutkimusta on järjestetty vuodesta 1088 (Brizzi 2002, 131).

1990-luvulta lähtien tohtoritutkintojen määrä on Suomessa lisääntynyt voimakkaasti. Vuonna 1989 tohtoreiksi valmistui 402 henkilöä, kun vuonna 2002 tutkintojen vuosittainen määrä oli jo 1224. 1990- ja 2000-lukujen tohtoritutkintojen määrällinen kasvu liittyy korkeakoulu- ja tiedepoliittisiin uudistuksiin (Savunen 2003, 10.) Edelleen 2010-luvulla tutkintomäärät ovat kasvussa. Vuonna 2014 tohtoreiksi valmistui Suomessa 1869 henkilöä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 21). Alati kasvava tutkintomäärä antaa aihetta kysymykseen, kehittykö tohtorikoulutus tutkintomäärien kasvun mukana, ja heijastuuko kiristynvä tahti tohtoriopiskelijoiden väitöstutkimusprosesseihin.

Tohtorikoulutusta on systemaattisesti kehitetty Suomessa 1990-luvulta alkaen. Tutkijakoulut on kehitetty tehokkaampaa kouluttamista varten, sillä tohtoriopiskelijoiden määrä on kasvanut viime vuosikymmeninä. Suurin osa tohtoriopiskelijoista valmistuu kuitenkin tutkijakoulujen ulkopuolelta, joten tohtoriopiskelijoiden määrä on edelleen haasteena yliopistojen tohtorikoulutuksen kehittämislle. (Haapakorpi 2008, 28; Soini, Pyhältö & Nummenmaa 2008, 16.) Näyttää siltä, että tutkijakoulujärjestelmä ei ole yksinään riittävä uudistus kasvavan tutkintomäärän hallinnassa. Osa tohtoriopiskelijoista suorittaa väitöstutkimustaan työn ohella, jolloin he eivät voi olla tutkijakoulussa, joka on tarkoitettu päätoimista väitöstutkimusta varten.

Tieteellisen ja taiteellisen jatkokoulutuksesta säädetyn valtioneuvoston asetuksen yliopistotutkinnoista (L 19.8.2004/794) 21§ mukaan jatkokoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija:

- 1 Perehtyy syvällisesti omaan tutkimusalaansa ja sen yhteiskunnalliseen merkitykseen sekä saavuttaa valmiudet tutkimusalaansa piirissä itsenäisesti ja kriittisesti soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja luoda uutta tieteellistä tietoa;
- 2 Perehtyy hyvin oman alansa kehitykseen, perusongelmiin ja tutkimusmenetelmiin; sekä
- 3 saavuttaa sellaisen yleisen tieteenteorian ja tutkimusalaansa liittyvien muiden tieteenalojen tuntemuksen, joka mahdollistaa niiden kehityksen seuraamisen.

Suomessa tohtorikoulutusta voidaan tarkastella systeeminä kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen taso on mikrotaso, jossa opiskelijan oppimiskokemukset ensisijaisesti rakentuvat. Mikrotasoon kuuluvat opiskelija, ohjaaja, tutkijakoulut, tutkijaryhmät, seminaarit ja vertaisryhmät. Toiselle tasolle eli eksotasolle sijoittuu yliopiston, tiedekuntien ja laitosten hallinto. Hallinnollinen puoli vastaa esimerkiksi tutkintovaatimuksista ja opiskelijavalinnoista. Kolmas taso on makrotaso, jonka ensisijaisia toimijoita ovat opetusministeriö, valtioneuvosto ja eduskunta. Makrotaso säätelee yliopistojen toimintaa ja kehittämislinjoja. (Nummenmaa & Pyhäntö 2008, 22-23; Soini ym. 2008, 19; Pyhäntö & Soini 2008, 137.) Tarkastelen tutkielmassani tohtorikoulutukseen liittyviä ilmiöitä mikrotasolla, eli tutkimuskohteenani ovat varsinaisesti tohtoriopiskelijat. Olen valinnut tutkielmani näkökulmaksi mikrotason, sillä pyrin pääsemään mahdollisimman lähelle tutkittavien omakohtaista tietoa eli kokemuksellisuutta väitöstutkimusprosessista.

On aiheellista kysyä, miksi tohtoreita koulutetaan. Edustavatko he akateemista tiedeyhteisöä ja sen tavoitteita vai täyttävätkö he työmarkkinoiden tarpeita? Opetus- ja kulttuuriministeriön (2010, 67) mukaan tohtoreita koulutetaan kolmen tavoitteen vuoksi. Ensimmäinen tavoite on, että tohtorit toimisivat yhteiskunnalle taloudellisena tai konkreettisena hyötynä. Toiseksi tohtorikoulutus kuuluu sivistysyliopiston toimintaan, eli se ei toimi ensisijaisesti taloudellisena hyötynä, vaan henkisenä pääomana yhteiskunnalle. Kolmantena tohtorikoulutuksen motiivina on tutkimuksen tekeminen. Yliopistojen virallisina tehtävinä ovat koulutus ja tutkimus, ja väitöskirjaa tekevät täyttävät osaltaan tutkimuksellista tehtävää.

Tohtorikoulutus ja tohtorien osaamisen laatu on noussut viime aikoina kiinnostuksen kohteeksi. Tohtorikoulutusta ja sen kehittämistä käytävien keskustelujen sisältöjä ovat muun muassa tutkijan asiantuntijuuden, laadukkaan tieteellisen koulutuksen, tutkimusryhmien tutkimuksen taso ja väitöskirjatyön ohjaamisen osaaminen. Tohtorikoulutusta voidaan tarkastella monista eri näkökulmista, ja muuttuvat käsitykset asiantuntijuudesta ja oppimisesta tuovat dynaamista tarkastelua aiheeseen. (Soini ym. 2008, 11–12.) Tohtorikoulutuksen lyhyen tutkimushistoriallisen ajan aikana tutkimus on keskittynyt lähinnä yhteiskunnalliseen, työllistymisnäkökulmaan keskittyvään tilasto- ja kyselytutkimukseen (Peura 2008, 12). Olen valinnut oman tutkielmani näkökulmaksi tohtorikoulutuksen ja tohtoriopiskelijoiden tutkimisessa harvinaisemman, laadullisen tutkimusnäkökulman. Tutkielmani tutkimusongelma ei ole ratkaistavissa esimerkiksi tilastollisena kyselytutkimuksella.

Tieteellinen jatkokoulutus on vähän tutkittu alue koulutus- ja oppimisprosessin näkökulmista. Tutkimukselle on tarvetta erityisesti tohtorikoulutuksessa tieteellisen asiantuntijuuden oppimisprosessista ja siitä, mitkä tekijät prosessissa ovat mukana. (Soini ym. 2008, 18.) Tutkielmani laajempaa näkökulmana on tohtoriopiskelijan oppimisprosessi, sillä väitöstutkimusprosessi edellyttää oppimista. Tohtoriopintojen aikana opiskelija oppii tulemaan tutkijaksi, tekemään tutkimusta, luomaan uutta tietoa ja osallistumaan tiedeyhteisön käytäntöihin (Stubb 2012, 3.) Tohtoriopiskelijan oppimista ei kuitenkaan tarkastella tässä tutkielmassa yhtenä selvänä tutkimuskysymyksenä, joten en käytä oppimisen käsitettä eksplisiittisesti tutkielmassani.

2.2. Tohtoriopiskelijana oleminen

Tapoja tulla tohtoriopiskelijaksi Suomessa on monenlaisia. Tohtoriopiskelijaksi voi ryhtyä melkein missä elämänvaiheessa ja iässä tahansa. Perinteisinä vaatimuksina ovat aiempi korkeakoulututkinto ja hyvä opintomenestys. Tohtoriopiskelijoiden tavoitteena ammatillisesti on perinteisesti pidetty tutkijuutta. Nykypäivänä tohtoriopiskelijan tavoitteena voi olla esimerkiksi akateeminen ura, oman vakiintuneen työuran vahvistaminen, akateemisen sektorin ulkopuolelle suuntaaminen tai elinikäisen oppijuuden toteuttaminen.

Yliopistot vastaavat itse kriteereistä ja valinnoista, joiden perusteella tohtorikoulutukseen otetaan opiskelijoita. Väitöskirja- ja opintosuunnitelma sekä ohjaussuhde ovat muodollisten kelpoisuusehtojen lisäksi vaatimuksina hyväksymiseen jatkokoulutettavaksi. Nykyisin monitieteisyys on tutkimuksessa keskeistä, ja sen vuoksi koulutus- ja tutkimusala vaihtavien pääsy tohtorikoulutukseen on pidettävä mahdollisena. Opiskelijan tietojen ja taitojen riittävyys on varmistettava ja tarvittaessa on annettava opintojen täydennystä. (Opetus- ja kulttuuriministerio 2010, 18.)

Tohtorintutkintoa suorittavien väylät jakautuvat yksinkertaistettuna Suomessa kahteen väylään. Toista väylää kulkevat uraansa aloittelevat nuoret tohtoriopiskelijat, ja toista väylää etenevät vanhemmat jo työelämässä toimineet. Ensimmäinen joukko suorittaa tutkintonsa yleensä tutkijakouluissa, apurahan avulla tai yliopiston tutkimus- ja opetus-tehtävissä toimiessaan, ja toinen joukko opiskelee työn ohella. Työn ohella opiskelevat ovat vakiinnuttaneet uransa jo ennen tohtoriopintojaan, ja he pysyvät samassa työssä tutkinnon jälkeenkin. Heidän tutkimusaiheensa liittyvät työelämän arkeen, kun taas uraansa aloittelevat saavat aiheensa usein tutkimusryhmien ja tutkijakoulujen yhteisistä teemoista sekä tutkimuskohteista. (Haapakorpi 2008, 14–15.)

Tohtoriopiskelijoiden opintojen rahoitus on sirpaleista. Lyhyet rahoitukset eivät mahdollista keskittymistä tutkimuksen tekemiseen, ja toistuva rahoitushakemusten tekeminen vie opiskelijoiden tutkimukseen liittyviä voimavaroja. Tutkijakoulujen opiskelijoistakin vain harva saa pitkäjänteisemmän neljän vuoden rahoituksen. Huomioitavaa on, että opiskelijoiden rahoituksen pirstoutuneisuus liittyy myös yksilöllisiin elämäntilanteisiin ja lähtökohtiin. (Em. 2008, 17, 39.) Tohtoriopiskelija voi saada rahallista tukea jatko-opintoihinsa esimerkiksi Suomen Akatemian projektirahoituksen tai yksityisten säätiöiden myöntämällä rahoituksella (Savunen 2003, 14.). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2016, 30) tekemän selvityksen mukaan kuitenkin vuonna 2015 apurahalla tutkimustaan rahoittaneet tohtorit työllistyivät huonoimmin valmistuneista tohtoreista.

Väitöskirja on olennaisessa osassa tohtoriopiskelijan tieteelliseksi asiantuntijaksi kehitymisessä. Väitöskirja on institutionaalisten kriteerien avulla määritelty tuote, joka tuotetaan ennalta määriteltyyn formaattiin. Muodolliset formaatit ovat läsnä varsinkin artikkeliväitöskirjoissa, jotka tuotetaan julkaisusarjojen vaatimusten mukaan. (Nummenmaa & Soini 2008, 51.) Kasvatustieteen alalla artikkeliväitöskirjoja on alettu 1990-

alusta alkaen tuottaa järjestelmällisesti. Artikkeliväitöskirja on edelleen väitöskirjan toteutusmuotona vähemmistönä, mutta se on vakiintunut olennaiseksi osaksi kasvatustieteellistä jatkokoulutusta. (Hytönen, Makkonen & Hakkarainen 2012, 222.)

Valmiin tuotteen, eli väitöskirjan taustalla on moniulotteinen oppimisprosessi. Väitöstutkimusprosessi voidaan määritellä tieteellisen asiantuntijuuden oppimisprosessiksi, jossa nivoutuu tieteellinen tutkimus, ohjaus ja vuorovaikutus (Pyhältö & Soini 2008, 153). Tieteellistä asiantuntijuutta on myös osallisuus tiedeyhteisön toimintaan ja sen käytäntöihin (Em. 2008, 154). Väitöstutkimus voidaan nähdä tulemisena tieteentekijäksi ja olemisena tieteentekijänä. Näin ollen väitöstutkimuksen suorittaminen ei ole vain valmis väitöskirja, tai prosessi jonka aikana henkilö valmistuu. Tieteentekijänä oleminen on yhdistymistä ja kuulumista akateemiseen yhteisöön. (Thomson & Walker 2010a, 2.) Toisaalta motiivit ryhtyä väitöstutkimukseen ovat kirjavat. Muuttuvassa yhteiskunnassa uudet työnkuvan muodot vaativat korkeampaa osaamista, ja opiskelijat voivat tähdätä koulutuksella jo olemassa olevan työuran vahvistamiseen akateemisen maailman ulkopuolella (Em. 2010a, 4).

Nykyajan digitaalinen vallankumous on mahdollistanut paikkakunta- ja maarajojen rikkomisen opintojen suhteen. Nykyisin väitöstutkimusprosessin ohjauksen tukena ovat Skype, sähköposti ja muut digitaaliset kommunikaatiovälineet, joten opiskelijan ja ohjaajan ei tarvitse välttämättä tavata aina henkilökohtaisesti (Andrews, Borg, Davis, Domingo & England 2012, 4). Opiskelijat voivat enenevässä määrin kirjautua tekemään väitöstutkimusta yliopistoon asuinpaikkakuntansa ulkopuolelle (Thomson & Walker 2010b, 12). Tämä mahdollistaa väitöstutkimuksen riippumattomuuden paikallisuudesta. Paikallisuuden etuja ovat kuitenkin kasvokkaiset vuorovaikutussuhteet, tiedonhakupalvelut, mahdolliset työtilat ja spontaanit kohtaamiset tutkijakollegoiden kanssa.

Tohtoritutkinnon suorittaminen on perinteisesti perustunut tohtoriopiskelijan ja professorin ohjaussuhteeseen. Suomessa on 2000-luvulla kasvatettu tohtorikoulutuksen määrää voimakkaasti. Vuonna 1995 aiemman tohtorikoulutuskäytännön rinnalle perustettu tutkijakoulujärjestelmä pyrkii tehostamaan ja parantamaan tohtorikoulutuksen laatua sekä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 56; Soini ym. 2008, 15.) Tutkijakouluissa jatko-opiskelijat voivat opiskella päätoimisesti ja palkallisesti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 102). Tutkijakoulujen tavoitteena

on tutkijankoulutuksen laadun ja suunnitelmallisuuden lisääminen, jatko-opintoihin käytettävän ajan lyhentäminen, väittelyiän alentaminen, tutkimusryhmien tehostaminen ja kansainvälisyyden lisääminen. Tutkijakouluista on tavoitteena valmistua neljässä vuodessa. (Savunen 2003, 10, 14.)

Akateemisen ohjauksen tavoitteena on kehittää tohtoriopiskelijan tieteellistä sivistystä, tieteellistä ajattelua sekä tieteellistä asiantuntijuutta. Ohjaussuhteen aikana ohjaajan ja opiskelijan erilaiset käsitykset tutkimuksesta, ohjauksesta ja oppimisesta ovat vuorovaikutussuhteessa. Tieteellisen tutkimuksen erilaiset ontologiset ja tietoteoreettiset käsitykset tulevat ohjaussuhteessa neuvottelun kohteeksi väitöstutkimusprosessin aikana. (Nummenmaa & Soini 2008, 49, 53, 59.) Yliopistojen arjessa tohtoriopiskelijoiden oppimiseen ja ohjaukseen liittyviin kysymyksiin sekä pohdintoihin ei löydy riittävästi aikaa (Pyhältö & Soini, 2008, 157). Virallisen ohjauksen eli opiskelija-ohjaajasuhteen rinnalla tohtoriopintojen aikana on epävirallinen ohjausjärjestelmä, johon kuuluvat opiskelutoverit. He voivat lukea toistensa töitä, kommentoida niitä, antaa palautetta ja kannustaa. Yleensä vertaistoiminta ei kuitenkaan ole organisoitunutta. (Lautamatti & Nummenmaa 2008, 125.)

2.3. Valmistunut tohtori ja työelämä

Tieteellisen ja taiteellisen jatkokoulutuksen tutkintoasetuksen 19.8.2004/794 22§ mukaisesti tohtorintutkinnon suorittamiseksi opiskelijan tulee suorittaa jatkokoulutuksen opinnot, osoittaa tutkimusalallaan itsenäistä ja kriittistä ajattelua, sekä laatia väitöskirja ja puolustaa sitä julkisesti. Hallinnollisen tavoitteen mukaisesti tohtorilta edellytetään korkeatasoista tieteellistä asiantuntijuutta. Tieteellinen asiantuntijuus jakautuu erilaisiksi osaamisvaatimuksiksi. (Pyhältö & Soini 2008, 137.) Valmistuneen tohtorin tiedolliseen pääomaan kuuluu syvällistä ja ajankohtaista tietoa omasta tutkimusaiheestaan. Heillä on monesti myös kehityksellisiä ja lisätutkimusta tarjoavia näkökulmia aiheeseen. Haapakorven tutkimuksessa (2008, 87–88) kasvatustieteiden tohtorit arvioivat oman väitöskirja-aiheen toimineen merkittävänä asiantuntija-aseman vahvistajana työmarkkinoilla.

Tohtoriksi valmistuneella on pätevyys toimia tutkijana. Opetus- ja kehitysministeriön raportin (2010, 9-10) perusteella tohtorit sijoittuvat perinteisesti yliopistojen opetus- ja

tutkimustehtäviin. Vuonna 2007 kolmannes tohtoreista sijoittui julkiselle sektorille opetus- ja tutkimusalan tehtäviin, ja opetusalan tehtävissä toimivat erityisesti kasvatustieteiden tohtorit. 2000-luvulla tohtoreiden työllistyminen alakohtaisesti on hyvää, ja vain hieman yli 2 prosenttia tohtoreista toimii täysin koulutustaan vastaamattomissa tehtävissä. Tohtoreiden työllisyysaste ei ole ongelmallinen, mutta työsuhteiden pätkätyö-luonne nähdään ongelmana varsinkin tutkijaurilla (Haapakorpi 2008, 31). Vuosina 2009–2012 jopa 96 % tohtoreista oli työllistettynä, ja korkeakoulutetuista 2010-luvulla tohtorit työllistyvät parhaiten. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016, 23).

Perinteisesti tohtorit ovat sijoittuneet työelämässä yliopistomaailmaan. 2000-luvun odotettu käänne elinkeinoelämän puolelle ei ole ollut vauhdikasta. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2010 29, 54–55) mukaan työelämän tiedollisen ja innovatiivisen osaamisen vaatimukset eivät näy yritysten palkkauksissa toivotulla tavalla, vaikka tohtorien määrä elinkeinoelämässä on kasvussa. Tavoitteena vuoteen 2020 mennessä on kasvattaa tohtoreiden määrää yksityisen sektorin lisäksi ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten työtehtävissä. Tohtoreita arvioidaan tarvittavan nykyistä vähemmän yliopistoissa ja muissa asiantuntijatehtävissä. Myöskään Haapakorven (2008, 11) mukaan yliopistot eivät kykene palkkaamaan aiempaa enempää tohtoreita.

Tohtorit toimivat työelämässä melko pitkälti samoilla markkinoilla kuin ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet. Joissain opetusviroissa ja tutkimustehtävissä tohtorintutkinto voi toimia kriteerinä rekrytointiin, mutta monessa tapauksessa ylemmän korkeakoulututkinnon tai lisensiaatin tutkinnon suorittaneet toimivat samoissa tehtävissä. (Haapakorpi 2008, 11.) Yliopistot tarvitsevat tohtoreita sekä tutkijoiksi että opettajiksi. Toisaalta tohtorintutkintojen arkipäiväistyessä tohtoreiden ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työmarkkinat ovat lähentyneet. (Savunen 2003, 24, 41).

2.4. Ammatillinen identiteetti

Väitöstutkimus on prosessi, jossa muodostuu korkeasti ammattitaitoisen tutkijan identiteetti (Thomson ja Walker 2010b, 19). Eteläpellon, Collinin ja Saarisen (2007, 10) mukaan väitöskirjaprosessia voidaan pitää ammatillisen identiteetin rakentamisprosessina. Käytän tutkielmassani yhtenä teoreettisena lähestymistapana ammatillisen identi-

teetin näkökulmaa. Ymmärrän ammatillisen identiteetin henkilön suuntautumisena johonkin ammatillisuuteen ja työuraan. Ammatillista identiteettiä määrittävät jo olemassa olevat suhteet työhön ja ammattiin, mutta se muodostuu myös tulevaisuuden ammatillisesta suuntautumisesta ja ammatillisista tavoitteista. Oletukseni tutkielmassa on, että ammatillinen identiteetti kehittyy tohtorikoulutuksen aikana.

Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa identiteetin avulla voidaan tutkia prosesseja, joissa yksilöllinen kohtaa yhteisöllisen ja ovat suhteessa toisiinsa. Ihmiset tekevät itse omat identiteettinsä ja rakentavat niitä jatkuvasti vuorovaikutuksen avulla. Identiteetti-käsite on syrjäyttänyt kasvatustieteellisissä diskursseissa muuttumattomana pidetyt ominaisuudet, kuten persoonallisuuden, luonteenpiirteet tai temperamentin. (Eteläpelto 2007, 98.) Identiteetti-käsitteestä on erilaisia määritelmä ja merkityksiä tutkimuskirjallisuudessa, mutta kaikkia määritelmiä yhdistävä tekijä on identiteetin näkeminen relaatiivisena ilmiönä pikemmin kuin kiinteänä tai pysyvänä yksilön ominaisuutena tai piirteenä (Beijaard ym. 2004, 108). Toisaalta Geen (2000, 99) mukaan on olemassa myös suhteellisen muuttumaton ydinidentiteetti *core identity*, joka säilyy eri elämänvaiheissa ja tilanteissa samana. Tarkastelen tässä tutkielmassa identiteettiä ammatillisesta näkökulmasta, jolloin ymmärrän identiteetin muuttuvaisena ja suhteellisenä.

Identiteetti on problemaattinen ja hankalasti lähestyttävä käsite tutkimuksessa. Identiteetti ei ole tuotos tai lopullinen tulos, vaan se on jatkuvassa rakentumisen tilassa (Eteläpelto 2007, 129.) Yksilön ainutkertaiset kokemukset ja niiden tulkinta elämänhistoriallisessa jatkumossa rakentaa ihmisen identiteettiä. Käsitys itsestä muovautuu kokemuksista ja osallisuudesta yhteisöihin ja kulttuureihin. Identiteettiä neuvotellaan, rakennetaan ja muovataan jatkuvasti sosiaalisen ja persoonallisen minän suhteessa ja vuorovaikutuksessa. (Em. 2007, 140,141.)

Eteläpelto määrittää eri jäsenyyksien identiteetti-käsitteanalyysissä työidentiteetin ja ammatti-identiteetin. Työidentiteetti *work identity*, on vahvasti sidonnainen omaan henkilöhistoriaan, mutta myös tulevaisuuden odotukset työhön liittyvät työidentiteettiin. Työidentiteetin intensiteetti vaihtelee eri elämänkaaren vaiheissa, ja työidentiteetti on vain yksi monesta yksilössä ilmentyvistä identiteeteistä. Ammatti-identiteetti on spesifimpi käsite, joka liittyy omaan käsitykseen itsestään ammatillisena toimijana. Eteläpelto erottaa ammatti-identiteetistä työorganisaation arvot, tavoitteet ja palkkaukseen

liittyvät yksilölliset sidokset ja määrittää niiden kuuluvan työidentiteettiin. (Em. 2007, 90, 108–109, 139).

Työidentiteetti ja ammatti-identiteetti ovat ammatillisen identiteetin lähikäsitteitä, mutta en käytä niitä tutkielmassani, sillä ne ohjaavat tutkimusnäkökulmaa enemmän työympäristön puoleen. Tutkielmani näkökulma on tohtoriopiskelijoiden oleminen väitöstutkimusprosessissa, jonka yhtenä olennaisena osa-alueena on ammatillisuus. Käytän tutkielmassani ammatillisen identiteetin käsitettä ja ymmärrän sen olemuksellisesti muuttuvaisena suhtautumisena ja vaihtuvina käsityksinä ja tavoitteina omasta ammatillisuudesta.

Geen (2000, 99) määritelmän mukaan identiteetti tarkoittaa henkilön olemista jollain tavalla tietyssä kontekstissa ja ajassa. Vaihtuvat tilanteet ja sosiaalinen vuorovaikutus mahdollistavat olemisen eri tavalla eri tilanteissa, ja oleminen voi olla monitulkintaista ja epävakaa. Beijaard ym. (2004, 122) määrittelevät ammatillista identiteettiä kysymys-muodossa. Kuka minä olen tällä hetkellä, ja millaiseksi minä haluan tulla, ovat ammatillista identiteettiä reflektioivia kysymyksiä. Kysymysten asettelu laajentaa ammatillisen identiteetin ajalliseksi ja dynaamiseksi.

Lähestyn tutkielmassani tutkittavien identiteettejä reflektioivasti kysymyksillä, joita käytin haastattelurunkoni suunnittelun pohjana. ”Kuka minä olen” ja ”kuka minä olen ammatillisesti” ovat perustavanlaatuisia ammatillista identiteettiä kuvaavia kysymyksiä. Jotta saan tutkimustuloksiksi moniulotteisempia vastauksia kuin esimerkiksi pelkkä ammattinimike ”opettaja” tai ”suunnittelija”, kysyn heiltä myös, ”olenko kokenut muutosta ammatillisessa ajattelussa” sekä ”millaiseksi minä haluan tulla ammatillisesti.” Tällaisella kysymysten asettelulla saan ajallista tietoa tutkittavien mahdollisesta ammatillisen identiteetin kehittymisestä väitöstutkimusprosessin aikana. Etsin aineistosta myös ilmauksia, joista voi tulkita ”millä tavalla minä olen ammatillisesti”, sillä ammatillinen identiteetti toteutuu myös valinnoilla ja teoilla.

Identiteettitarinat ovat henkilön omassa merkitysmaailmassa jäsenyntyviä merkityksiä, joissa usein on kulttuurissa vallitsevien mallitarinoiden aineksia (Eteläpelto 2007, 141). Narratiivisessa identiteettitutkimuksessa tarkastellaan, miten tarinoiden avulla tuote-

taan identiteettiä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 41). Opettajien ammatillisen identiteetin tutkimisessa on käytetty usein narratiivista näkökulmaa. Kertomalla ja kertomuksilla rakennetaan ja muokataan omaa minuutta ja identiteettiä. (Beijaard ym. 2004, 123.) Ihminen rakentaa kerronnan avulla omaa minuuttaan ja se toimii persoonallisen ja ammatillisen kasvun välineenä. Näin ollen tarinoiden kertominen on myös tutkimusmetodi. (Syrjälä 2010, 248.) Ihminen ymmärtää itsensä kertomusten kautta, ja identiteetti luodaan joka päivä uudelleen kysymyksellä ”kuka olen”. Minuus, identiteetti ja elämä jäsentyvät kertomuksina (Heikkinen 2001, 118; Hyvärinen 2010, 131).

Ammatillinen identiteetti on läheinen käsite tieteellisen asiantuntijan identiteetin kanssa. Toomin ja Pyhällön (2012, 43) mukaan tieteellisen asiantuntijan identiteetti on dynaaminen ja monikerroksinen. Tieteellisen asiantuntijan identiteetti vastaa kysymyksiin: kuka minä olen, kuka minä haluan olla ja kuka minä voisin olla? Erilaiset toimintaympäristöt ja vuorovaikutussuhteet muovaavat tohtoriopiskelijoiden ali-identiteettejä eli monikerroksisia identiteettejä tohtorikoulutuksen aikana. Opiskelija voi olla samaan aikaan aloitteleva asiantuntija suhteessa omaan ohjaajaansa, mutta edistynyt asiantuntija suhteessa tiettyyn tutkimusaiheeseen. Eteläpellon (2007, 141) mukaan identiteetit ja ali-identiteetit rakentuvat yhteisöissä, joissa vallitsevat tarinat toimivat viitekehyyksenä identiteettien kehittymiselle. Yksilöiden rakentamat identiteettitarinat taas muokkaavat yhteisöjen kulttuurien muodostumista.

Identiteetti ymmärretään identiteettiteorioissa koostuvan persoonallisesta ja sosiaalisesta aspektista. Työ- ja ammatti-identiteetti ovat keskeisiä identiteetin osa-alueita aikuisten elämässä, ja ne voidaan nähdä yksilön laajemman persoonallisen identiteetin osana (Eteläpelto & Vähäsantanen 2006, 32). Ammatillinen identiteetti käsitetään ajankohtaisessa tutkimuksessa usein kompleksisena ja jatkuvasti muuttavana painotuksena sosiaalisen ja persoonallisen välillä (Em. 2006, 41). Tiedostan persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin näkökulmat tohtoriopiskelijan ammatillisen identiteetin taustalla, mutta en käytä niitä tutkielmani analyttisinä horisontteina.

Sosiaalinen ja persoonallinen identiteetti rakentavat yhdessä yksilön ammatillista identiteettiä. Nykyaikaisissa ammateissa korostuvat luovat ja persoonalliset työpanokset. Ammatillisen identiteetin uudelleenmäärittely korostuu työelämän muutosten myötä, jolloin työntekijöiltä odotetaan entistä enemmän oppimista ja kehittymistä. (Em. 2006,

43.) Etsin tutkielmassani tohtoriopiskelijoiden ammatillisen identiteetin muutosta, joka näyttäytyy heidän mahdollisella ammatillisella kentällään. Tohtorikoulutus voi antaa tohtoriopiskelijoille uusia näkökulmia ja toimintatapoja työelämään.

2.5. Kehitykselliset verkostot

Kehityksellisten verkostojen näkökulma mahdollistaa tohtoriopiskelijoiden sosiaalisen toimintaympäristön tutkimisen. Näkökulman mukaan sosiaaliset verkostot tukevat oppimista ja identiteetin kehittymistä. Tässä tutkimuksessa kehityksellisillä verkostoilla syvennyttään väitöstutkimusprosessin aikaisiin ihmissuhteisiin. Tohtoriopiskelijan kehitykselliset verkostot muodostuvat esimerkiksi ohjaussuhteesta, suhteesta tutkijakollegoihin ja suhteesta tohtorikoulutuksen ulkopuolisiin ihmisiin.

Ammatillisen identiteetin käsite sisältää viittauksen henkilöön, mutta myös hänen toimintaympäristöön (Toom & Pyhälto 2012, 42). Tämän vuoksi olen valinnut tutkielmassani teoreettiseksi näkökulmaksi ammatillisen identiteetin lisäksi kehitykselliset verkostot. Yhdistän perinteisen psykologisesti ymmärretyn identiteetin ja sosiologisesti ymmärretyn verkostojen näkökulman. Sweitzerin (2009, 1) mukaan tohtoriopiskelijoiden ammatillisen identiteetin kehittymisessä ei ole otettu juurikaan huomioon ihmissuhteiden vaikutusta ja vähäinen tohtoriopiskelijoiden verkostojen tutkiminen on kohdistunut lähinnä ohjaussuhteisiin.

Maunulan (2015, 39) mukaan tohtoriopiskelijoiden määrän kasvu kaventaa varsinaisten väitöstutkimusohjaajien ohjausaikaa. Hän ehdottaa, että koulutuksessa tulisi luoda verkostoja ohjaajan lisäksi muiden tohtoriopiskelijoiden, tutkijoiden ja muualla työelämässä toimivien kanssa. Koen tarpeelliseksi ottaa huomioon kehityksellisten verkostojen tutkimusnäkökulmassa ohjaussuhteen lisäksi tutkijakollegat, muut akateemiset henkilöt sekä perheenjäsenet ja ystävät Bakerin ja Lattucan (2010, 814) määritelmän mukaisesti. Kehityksellisten verkostojen *developmental networks* näkökulman ovat kehittäneet Higgins ja Kram (2001) organisaatio- ja uratutkimuksissaan. Higgins ja Kram (2001, 268) esittävät mentoroinnin perinteisen näkökulman olevan organisaatiokohdista, hierarkkista ja rajoittuvan oppilas-ohjaaja-suhteeseen. Kehityksellisten verkos-

tojen näkökulman *developmental network perspective* mukaan mentorointi on hierarkiset rajat ohittavaa, organisaatioiden väliset rajat ohittavaa ja yksilöllä voi olla samaan aikaan monia mentoreita monella eri toiminta-alueella. Käsitteet mentori ja mentorointi viittaavat perinteiseen hierarkkiseen opiskelijan ja ohjaajan väliseen ohjaussuhteeseen. Tämän vuoksi en käytä tutkielmassani mentoroinnin käsitteitä. Sen sijaan käytän kehityksellisten verkostojen käsitettä, joka mahdollistaa laajemman tarkastelunäkökulman. Tutkin tohtoriopiskelijoiden väitöstutkimusprosessin aikaisia kehityksellisiä verkostoja, jotka näkökulman mukaan vaikuttavat ammatilliseen identiteettiin ja väitöstutkimusprosessiin.

Olen valinnut tutkielmassa käsiteltäväksi tohtoriopiskelijoiden omasta mielestään tärkeitä väitöstutkimusprosessin aikaisia tukijoita. Higgins ja Kram (2001, 268) määrittävät kehityksellisten verkostojen muodostuvan yksilön elämän piirissä olevista henkilöistä, jotka ovat aktiivisesti kiinnostuneita auttamaan ja neuvomaan häntä omissa ammatillisissa tavoitteissaan ja päämäärissään. Kehitykselliset verkostot eivät käsitä kaikkia ihmissuhteita, joita yksilöllä on elämänsä aikana. Kehityksellisiin verkostoihin kuuluvat sellaiset ihmiset, jotka henkilö sillä hetkellä mainitsee tärkeiksi oman ammatillisen kehittymisen kannalta.

Sweitzerin (2009, 4-5) mukaan kehityksellisten verkostojen henkilöt ovat tärkeitä tohtoriopiskelijoiden kokemusten ja ammatillisen identiteetin kehittymisen kannalta. Baker, Pifer ja Flemion (2013, 455) tähdentävät, että kehitykselliset verkostot auttavat ymmärtämään ja määrittämään, mitkä ihmissuhteet ovat yksilön näkökulmasta tärkeitä, ja millä tavalla ne ovat tärkeitä persoonallisessa ja ammatillisessa kehittämisessä. Kehityksellisten verkostojen näkökulma on erityisen sopiva tohtorikoulutuksen tutkimisessa, sillä se avartaa ihmissuhteiden merkitystä koulutuksessa varsinaista ohjaussuhdetta laajemmalle (Baker & Lattuca 2010, 811).

Baker ja Pifer (2011) ovat käyttäneet kehityksellisten verkostojen näkökulmaa tohtoriopiskelijoiden identiteetin kehittymistä koskevassa tutkimuksessaan. He tutkivat, kuinka ihmissuhteet tohtoriopintojen aikana vaikuttivat opiskelijoiden identiteetin kehittämiseen. Heidän tutkimustuloksinaan oli, että opiskelijat, joilla ei ollut ihmissuhdeverkkoa ympärillään, eivät selvinneet itsenäisestä ja yksinäisestä opiskelusta ja tutkimisesta. (Em. 2011, 8-9). Tohtoriopiskelijan identiteetti muovautuu dynaamisessa

suhteessa tohtoriopiskelijan ja tiedeyhteisön välillä. Identiteetin rakentuminen on riippuvainen opiskelijan osallistumisesta tiedeyhteisön toimintaan. (Toom & Pyhältö 2012, 44.)

Ymmärrän Suomen ulkopuolella kehitetyt kehityksellisten verkostojen näkökulman voivan olla ongelmallinen siirrettynä suomalaiseen tohtorikoulutukseen, sillä tohtorikoulutuksen käytännöissä on eroja kansainvälisesti. Lisäksi kansainvälisissä tutkimuksissa kehityksellisten verkostojen näkökulmaa on käytetty lähinnä tutkijakoulutettavien *doctoral students* tutkimisessa, jotka useimmin pyrkivät tieteelliselle tutkijan uralle. Tällaisen melko yhdenmukaisesti ammatillisesti suuntautuneen tutkimuskohteen verkostoja voi olla mielekkäämpi tutkia, kuin laajemmin ammatillisesti suuntautuneen opiskelijajoukon tutkiminen. Tutkielmani oletuksena on kuitenkin, että kehitykselliset verkostot näyttelevät jonkinlaista roolia tohtoriopiskelijan väitöstutkimusprosessissa.

3. Menetelmä

3.1. Narratiivinen tutkimus

Tieteenfilosofiassa puhutaan narratiivisesta käänteestä, joka muutti ihmistieteiden paradigman. Brunerin (1991, 5) mukaan paradigman muutos kognitiivisesta tiedonkäsityksestä narratiiviseen tiedonkäsitykseen tapahtui 1980-luvun alussa. Aiemmin tieteessä ihmisen on nähty olevan *Homo economicus*. Tällainen ihmiskuva perustuu rationaaliseen, analyttiseen hyötyjä ja haittoja laskelmoivaan ihmiseen. Ihmisen voidaan käsittää vaihtoehtoisesti olevan *Homo narrans*, jota määrittää taipumus olla tarinankertojana. (Docherty 2004, 849, 847.) Kertomus ei tarkoita vain näytelmää tai fiktiivisen juonen rakennetta, vaan se on myös tapa käyttää kieltä. Kaiken ihmiskommunikon voidaan käsittää olevan kertomuksellista. (Bruner 1990, 59, 77.)

Narratiivinen tutkimus mahdollistaa autenttisen tavan ymmärtää ja tutkia ihmistä, jota määrittää taipumus kerronnallisuuteen. Kertovan ihmisen maailmankuva ja tulkinta todellisuudesta on ainutlaatuinen. Tarinoina tai kertomuksina ymmärrettyjä aineistoja voidaan tutkia yhtä todellisuus pohjaisesti kuin eri tavalla määritettyjä aineistoja. Huomionarvoista on myös, että tieteelliset teoriat vanhetessaan muuttuvat historiallisiksi kertomuksiksi, eivätkä kuvaa enää ajankohtaista todellisuutta. Näin tiede itsekin omassa uusiutuvuudessaan voidaan ajatella kertomuksena tai metakertomuksena. Tämä käsitykseni yhdistyy postmodernin tieteen perinteeseen.

Narratiivinen tutkimus voidaan ymmärtää tutkimuksessa eri tavoilla. Kerronnallinen tutkimusote voi tarkoittaa oletusta tietämisen tavasta ja tiedon luonteesta, jolloin se liittyy konstruktivistiseen tiedonkäsitykseen. Toiseksi kertomus-käsite voi tarkoittaa tutkimusaineiston luonnetta. Kolmanneksi narratiivinen tutkimus voi liittyä aineiston analyysitapoihin, ja neljänneksi se voi viitata kertomusten käytännölliseen merkitykseen. (Heikkinen 2015, 155.) Tutkielmassani mukailen Heikkisen määritelmää kerronnallisesta tutkimusotteesta, tutkimusaineiston luonteesta, analyysitavasta ja kertomusten käytännöllisestä merkityksestä *Homo narrans*-käsitteen mukaisesti.

Narratiivinen tutkimus voi olla tilanneperustaista *event-centred* tai kokemusperustaista *experience-centred*. Edellinen keskittyy tilanteisiin, joita haastateltavalle on tapahtunut, ja jälkimmäinen kokemuksiin, joita henkilö on kokenut elämäntilanteissaan. Tilanneperustainen ja kokemusperustainen narratiivinen tutkimus ovat monessa suhteessa limikkäisiä, eikä niitä välttämättä voida erottaa toisistaan. Sekä tilanneperustaisessa että kokemusperustaisessa narratiivisessa tutkimuksessa oletetaan, että on olemassa yksilöllisiä, sisäisiä representaatioita tietyistä ilmiöistä, jotka kertomus tuo ulkoiseksi ilmaisuksi (Squire, Andrews & Tamboukou 2013, 5.)

Tilanneperustaisen ja kokemusperustaisen tutkimuksen lisäksi on kolmas näkökulma, joka ottaa huomioon kertomusten sosiaalisen luonteen. Kertomukset syntyvät vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa ja sosiaaliset normit ovat osana kertomusten rakentumisessa. (Em. 2013, 6.) Tämän vuoksi tutkijan on huomioitava, että tutkimushaastattelutilanteessa tarinat ovat erilaisia kuin esimerkiksi työkaverille tai perheenjäsenelle kerrottuna. Narratiivinen totuus on kontekstisidonnaista.

Koen tarpeelliseksi eritellä narratiiviseen tutkimukseen liittyviä käsitteitä, sillä narratiivista tutkimusta eikä sen käsitteitä voida ymmärtää vain yhdellä oikealla tavalla. Käsite kertomus *narrative* voi viitata ihmistieteissä teksteihin, jotka esiintyvät eri tasoilla ja ovat päällekkäisiä. Kertomuksia voivat olla tutkimushaastateltavien tarinat *story*, tutkijan tulkinnat haastateltavien tarinoista tai tutkittavien kenttähavainnoista, ja ulkopuolisen lukijan muodostama käsitys valmiista kertomuksesta. (Riessman 2008, 6.) Narratiivisuuden käsite englanniksi *narrative* tulee latinan kielestä, jossa *narratio* tarkoittaa kertomusta ja *narrare* kertomista. Suomessa narratiivisen tutkimuksen synonyymiksi on vakiintunut 2000-luvulla kerronnallinen tutkimus. (Heikkinen 2015, 150, 151). Käytän tutkielmassa vaihtelevasti narratiivisen ja kerronnallisen tutkimuksen käsitteitä, mutta tarkoitan niillä sisällöllisesti samaa asiaa.

Seuraava analyysi on oma ymmärrykseni ja tapa käyttää narratiivisuuteen liittyviä käsitteitä tässä tutkielmassa. Keskeisin käsite on kertomus *narrative*. Kertomus ilmentää kokonaisuutta, jolla on alku, keskikohta ja loppu tai vaihtoehtoisesti ajallisena rakenteena mennyt, nykyisyys ja tuleva. Kertomuksessa on päähenkilö *protagonist*. Tarina *story* on kertomuksen osa, joita voi olla useampia ja ne voivat olla lyhyitä katkelmia.

Monesti kertomus ja tarina samaistetaan toisiinsa, ja *narrative*-käsitteellä voidaan viitata myös tarinaan, mutta itse käytän kertomusta kokonaisuutta kuvastava käsitteenä, ja tarinoita kertomuksen muodostavana käsitteenä.

3.2. Narratiivinen oleminen

Oma teoreettinen ehdotukseni narratiiviselle tutkimukselle on olemisperustainen narratiivinen tutkimus, jossa kertomuksessa yhdistyy tilanne, kokemus ja konteksti yhdessä ajallisuuden kanssa. Oleminen on kokemista, oleminen on paikassa ja ajassa tapahtuvia tilanteita ja oleminen on eri sosiaalisissa konteksteissa elämistä. Kokemusta ei voi olla ilman tilannetta ja kontekstia, tilannetta ei voi olla mielekkäästi ilman kokemusta ja kontekstia, eikä kontekstia voi olla ilman kokemusta ja tilannetta. Käytän tästä tutkimusnäkökulmasta nimitystä *narratiivinen oleminen*.

Seuraavaksi pyrin argumentoimaan olemisperustaisen narratiivisen tutkimuksen toimivuutta yhdistämällä Heideggerin ja Ricoeurin tutkimuksia. Heideggeriltä omaksun olemiseen liittyvää teoriaa, ja Ricoeurin avulla voin yhdistää olemisen kerronnallisuuteen. Heidegger (2007, 66–68) ymmärtää fundamentaaliontologiassaan todellisuuden toteutuvan aina ensisijaisesti täälläolon *Dasein* olemisen kautta. *Eksistenssi* tarkoittaa täälläolon olemista, joka on ennen *existentiaa*, esilläolevaa. Täälläolo on aina minun olemistani ja se ymmärtää suhteessa olemisensa itseensä. Backman (2005, 14–16) käyttää Heidegger-tutkimuksessaan hieman selkeämmin omaksuttavampia käsitteitä. Hänen analyysissa *Dasein* tarkoittaa inhimillistä elämää. *Existentialla* tarkoitetaan olemassaoloa, joka edellyttää elämän, olemanaolon.

Ymmärrän Heideggerin fundamentaaliontologian olevan osa mannereurooppalaista tieteenperinnettä ja laadullista tutkimusta, joka ilmentää ihmistieteiden intersubjektiivisuutta. Tutkija ei voi koskaan kohota objektiivisuuden tasolle positivismiin ja modernin tieteenihanteen mukaisesti, vaan voi ainoastaan tarkastella maailmassa esiintyviä ilmiöitä intersubjektiivisesti persoonastaan käsin. Erityistieteet voivat tutkia olevan, eli ihmisen olemistapaa (Heidegger 2007, 32). Fenomenologia tarkoittaa Heideggerille vapautta ennaltamäärätystä näkökulmasta tai suuntauksesta tutkimuksenteossa. Tekninen

ennalta määrätty tiedonasenne (esimerkiksi tutkimusmetodin, tai analyysimetodin ennalta valitseminen) voidaan välttää fenomenologisella asenteella, jolloin *mitä*-kysymyksen sijaan filosofinen tutkimus asetetaan *miten*-kysymysmuotoon. Fenomenologista tutkimusta ilmentävät kuvaukset *asioihin itseensä ja tiedettä ilmiöistä*. (Heidegger 2007, 50.) Heideggerin teoreettinen tutkimus ilmiöiden tutkimisesta inspiroi minua luomaan erityistieteellisen kysymyksenasettelun tutkielmassani muotoon *millä tavalla*. Empiiristä todellisuutta ja ihmisen olemista siinä voidaan tutkia jollain tavalla olemisella, ilmenemisellä. Todellisuus ilmenee aina jollain tavalla ihmiselle.

Pidän Heideggerin teoreettista hahmotelmaa intersubjektiivisuudesta ja tutkijan positivista tutkimisessa käyttökelpoisena, mutta hylkään hänen fenomenologisen ehdotuksensa täälläolon tai ihmisen olemuksen tutkittavuudesta sinänsä empiirisenä mahdotto muuten enkä myöskään pidä tutkimusmenetelmäni varsinaisesti fenomenologisena. Sen sijaan Ricoeur (2003, 301) tarjoaa metaforan käsitteellä mahdollisuuden lähestyä olemista kerronnallisesta näkökulmasta. Hän välttää ontologisen naivismin *ontological naïveté* erottamalla kirjaimellisen totuuden *literal truth* ja metaforisen totuuden *metaphorical truth*. Oman tulkintani mukaan kirjaimellinen totuus viittaa jonkin ilmaisun olevan tosi, ja edustavan ontologista naivismia. Metaforinen totuus taas on jokin tulkinta tosiasiasta. Mannereurooppalaisen tieteenperinteen mukaisesti inhimillinen elämä voi tavoittaa vain metaforisen totuuden. Ricoeurin (2003, 298) mukaan metaforaa voidaan verrata suodattimeen, ruutuun tai linssiin, joka sijoittaa asiat johonkin perspektiiviin ja ohjaa näkemään asiat kuin *see as*. Metafora edustaa jotain *stands for*, mutta myös otetaan jonain *taken for*. Ymmärrän metaforan tässä yhteydessä tutkijan näkökulmasta tietynä tulkintana aineistosta *taken for*, ja tutkittavan näkökulmasta ilmaisujen edustavan jotain *stands for* tulkintaa tosiasioista.

Ricoeur (2003, 302) kertoo, että verbi olla *to be* voidaan ymmärtää metaforana. Metaforamaisessa tarkoituksessa olla tarkoittaa olla kuin *to be like*. Tulkintani perusteella tämä tarkoittaa, että kun ilmaisen jotain mielestäni tosiasiaa kuvaavaa, tosiasiassa ilmaisen metaforan siitä. Esimerkiksi tutkielmassani haastateltavat kertovat “tipahtamisesta akateemisesta kulttuurista” ja “voimaannuttavista kahvitteluhetkistä”. Ricoeurin mukaisesti tulkitseen näitä ilmaisuja metaforina, kokemusten ja tilanteiden *ilmenemistä kuin*. Tutkittavat kertovat oman tulkintansa heihin kohdistuvista tosiasioista, ja ilmai-

sevat sen kielellisesti tutkijalle. Ymmärrän siis heidän ilmaisunsa pikemminkin metaforisina tosiasioista, kuin suoraan tosiasioina. Näin ratkaisen ontologisen naivismin ongelman, ja perustelen narratiivisen tutkimuksen valinnan tutkimusmenetelmäksi tutkielmani.

3.3. Haastattelut aineiston hankintana

Narratiivisen tutkimuksen aineistona voivat olla esimerkiksi keskustelut, haastattelut, päiväkirjat, valokuvat, tv-ohjelmat ja uutisartikkelit. (Squire ym. 2013, 1.) Olen valinnut oman tutkielmani aineistonkeruun metodiksi haastattelun. Haastattelun avulla aineiston kerääminen on perinteinen laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumetodi. Toinen perinteinen tapa hankkia aineisto on pyytää tutkittavilta kirjoitelmia. Harkitsin myös kirjoitelmia vaihtoehtoisena aineistonkeruumetodina, mutta päädyin haastatteluihin, sillä niissä aineisto rakentuu autenttisenä vuorovaikutustilanteena. Lisäksi tarvittaessa haastattelija voi esittää tarkentavia kysymyksiä ja ohjata keskustelua haastattelukysymysten avulla. Haastattelun etuna on joustavuus, joka ilmenee mahdollisuutena toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää kysymyksiään ja keskustella haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2012, 73).

Lähetin tutkittaville sähköpostitse tutkimuspyynnön. En saanut sähköpostilistaa nähtäväkseni tai nähnyt tohtoriopiskelijoiden nimiä etukäteen, vaan tutkimuspyyntöni jaettiin kyseisen yliopiston tohtoriopiskelijoista vastaavan koordinaattorin avulla heille. Pyyntöni vastasi 64 henkilöstä neljä henkilöä, ja luultavasti osa tutkimuspyynnön saaneista olivat ns. passiivisia tohtoriopiskelijoita. Tutkittavien määrä on riittävä narratiiviseen tutkimukseen, sillä jokaisella tutkittavalla on oma tapansa olla väitöstutkimuksessa ja he antavat tietoa yleisistä ilmiöistä yksityisten teemojen avulla. Tutkimusongelmaani on mahdollista vastata näiden neljän osallistujan avulla. Tutkimusjoukon valinta perustuu kvalitatiiviseen tutkimusperinteeseen, jossa pyritään tiedollisesti yleisen seisautuneen universaalien tiedon sijaan subjektiivisesti, paikallisesti ja ajallisesti rakentuvaan tietoon (Hakala 2010 18, 20).

Kolmea tutkittavista haastattelin puhelimitse ja yhtä kasvokkain. Harkitsin puhelinhaastattelujen sijaan Skypeä käyttöä, mutta rajoittunut aika ja epävarmuus tekniikan

toimivuudesta johdattivat minut valitsemaan perinteisemmän etähaastattelumuodon. Koen, etteivät puhelinhaastattelut ja kasvokkainen haastattelu eronneet merkittävästi toisistaan, sillä keskustelimme samoista aiheista. Kaikissa haastatteluissa tilanne oli vuorovaikutteinen.

Nauhoitin puhelut sekä kasvokkaisen haastattelun, ja litteroin aineiston autenttisesti murteet huomioiden. Litteroitua aineistoa muodostui 22 sivua, 16 sivua, 14 sivua ja 14 sivua eli yhteensä 66 sivua. Sisällöllisesti pisin haastattelu oli puhelinhaastattelu, joten kasvokkainen haastattelu ei poikennut muista haastatteluista huomattavasti. Haastattelut vaihtelivat ajallisesti noin 30 minuutista 50 minuuttiin. Kertomusten rekonstruktio-vaiheessa olen häivyttänyt aineistosta henkilöiden tunnistamiseen liittyviä ilmaisuja ja käyttänyt niiden tilalla korvikkeita tai selityksiä, mihin tarinat liittyvät.

Ymmärrän, että narratiivisessa tutkimuksessa haastateltavat ovat tarinoiden ja kertomusten päähenkilöitä. Haastattelija on tarinoiden kuuntelija, mutta myös tarinoiden muodostumiseen osallistuja (ks. Sfar & Pruzak 2005, 17). Ilman haastattelijaa ja hänen kysymyksiään haastateltava ei kertoisi tarinoitaan. Haastattelijan ja haastateltavan positiot vaikuttavat kertomisen kontekstiin eli siihen, mitä kerrotaan ja miten kerrotaan. Tutkijana muodostan haastattelussa muotoutuneista tarinoista myöhemmässä tutkimusvaiheessa kertomuksen, joka on oma tulkintani haastatteluaineistosta.

Haastatteluni oli puolistrukturoitu, eli kysyin kaikilta haastateltavilta samat kysymykset, joihin he vastasivat omin sanoin (ks. Eskola & Vastamäki 2008, 28). Kysyin myös syventäviä kysymyksiä jokaisen tohtoriopiskelijan kohdalla ainutlaatuisesti haastattelun edetessä. Haastattelurunkoni oli kaksiosainen, jossa ensimmäinen osio toi esille erilaisia tohtoriopiskelijana olemisen tapoja ja valintoja. Toinen osio käsitteli ammatillista identiteettiä ja kehityksellisiä verkostoja väitöstutkimusprosessin aikana. Muotoilin haastattelukysymykset niin, että haastateltavien vastaukset, eli narratiivisessa tutkimusotteessa tarinat, käsittivät ajallisesti mennyttä, nykyisyyttä ja tulevaa. Näin sain väitöstutkimusprosessin kerronnallisuuden näkökulman esille. Haastateltavat vastasivat kysymyksiini tarinoina, joten haastattelutilanteeni muotoutui kerronnalliseksi (ks. Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 191).

Haastavinta minulle tutkijana oli asennoitua ja valmistautua jokaisen haastateltavan suhteen mahdollisimman vähin ennakko-oletuksin. Ei ole vakiintunutta tapaa olla tohtoriopiskelijana, joten jouduin haastattelun aikana prosessoimaan tilannetta ja kohdistamaan haastattelukysymyksiä haastattelun edetessä heidän lähtökohdistaan käsin. Myöhemmin haastatteluja litteroidessa huomasin, kuinka valtava määrä tietoa jää tutkijan prosessoimattomiin itse haastattelun aikana. Erityisesti tämän asian vuoksi oli tärkeää, että olin laatinut haastattelukysymykset huolella ja kysyin lähtökohtaisesti samat kysymykset kaikilta tutkittavilta. Haastattelutilanteen haastava tiedonprosessointi johdettiin myös omasta suhteestani tohtoriopiskelijoihin, sillä tietämykseni aiheesta perustui tutkimuskirjallisuuteen ja käytäväpuheisiin, jotka monesti esittävät asioista vain yhdenlaisen todellisuuden.

3.4. Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys tarkoittaa hyvää tieteellistä käytäntöä (TENK 2016), joka on jokaisen tutkijan omalla vastuulla. Olen pyytänyt ja saanut tutkittavien tohtoriopiskelijoiden tiedekunnan dekaanilta tutkimusluvan tutkielmaani varten. Kaikki haastateltavat tekivät väitöskirjaansa saman yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan. Päädyin valintaani sen vuoksi, että organisaatiokohtaisesti suuntautuneet tutkimustulokset voivat antaa myös harvalukuisella tutkittavien määrällä tietoa paikallisuuteen liittyvistä ilmiöistä. Ymmärrän tutkimustiedon rakentuvan aina tietyssä kontekstissa.

Tutkimuksessa on eettisesti tärkeää suojata tutkittavien henkilöllisyys. Tutkielmani on narratiivinen, enkä rekonstruoi haastatteluja pelkiksi teemoiksi tai ilmiöiksi tai esitä monien yksilöllisten kertomusten sijaan yhtä tyyppikertomusta, jolloin tutkittavien narratiiviseen olemiseen olennaisesti liittyvä subjektiivisuus katoaisi. Tämän vuoksi olen pohtinut huolellisesti, mitä asioita voin tutkielmassa julkisesti käsitellä. Olen päättänyt jättää julkaisematta tutkittavien yliopiston, sillä julkaisu voisi johtaa tutkittavien tunnistamiseen. Mielestäni on kuitenkin tärkeää julkaista tieto, että tohtoriopiskelijat tekevät kasvatustieteellisen alan tutkimusta, sillä kasvatustieteellinen ala yhtyy tiettyihin kulttuurisiin perinteisiin ja käytäntöihin. Olen myös päättänyt tuoda julki löyhästi heidän ammattinsa, sillä se on tärkeää ammatillisen identiteetin käsittelyn kannalta.

Tutkijana törmäsin osin arkoihin aiheisiin, kuten huonoihin ohjaussuhteisiin, joka koskettaa sekä tohtoriopiskelijaa että hänen ohjaajaansa, mutta toisaalta myös tiedekuntaa ja yliopistoa organisaationa. Olen häivyttänyt kaikki nimet, paikkakunnat, vuosiluvut, tutkimusaiheet ja ammattien spesifit toimenkuvat, jotka voisivat johtaa yhdessä tai erikseen joko yliopiston, tiedekunnan, ohjaajan tai tohtoriopiskelijan tunnistukseen. Tutkimustulokseni eivät ole riippuvaisia paikallisuudesta sinänsä. Riittää, että tutkimus on kohdistunut ja paikantunut yhteen organisaatioon. Näin se on ollut konteksti, jossa tutkimustulokset ovat muotoutuneet. Olen käsitellyt tutkimusaineistoa eettisesti. Kellään muulla kuin minulla ei ole ollut mahdollisuutta kuunnella nauhoituksia tai lukea litteroitua aineistoa. Olen sopinut haastateltavien kanssa henkilökohtaisesti aineistodatan käsittelystä tutkielman valmistumisen jälkeen.

Pyrin eettisyyteen huomioimalla ja perustelemalla koko tutkielman ajan valinnat, jotka ovat ohjanneet toimintaani. Olen kiinnittänyt huomiota ontologiaan ja metodologiaan, sekä tutkittaviin yksilöinä joilla on itsemääräämisoikeus ja vapaus pysyä anonyymeinä. Laadullisen tutkimuksen eettisyyden kriteerejä ovat tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus, tutkimuksen eettinen kestävyys ja joissain perinteissä ontologinen erittely (Tuomi & Sarajärvi 2012, 127). Huomioin myös ihmistieteiden periaatteen hyvyyteen pyrkimyksestä rekonstruktoiduissa kertomuksissa, joka on tärkeä edellytys postmodernin objektiivisen totuuden hylkäämisen vuoksi (Em. 2012, 129). Esitän tutkielmani tutkimustulokset avoimesti käyttämällä aineistoviittauksia, ja perustelen aineistoa koskevia tulkintojani. Ihmistieteissä mikään ilmiö ei ole vain hyvä tai huono eikä oikea tai väärä. Siksi on tärkeää perustella ja esittää avoimesti omat tutkimustuloksensa tulkintoja varten. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 153)

4. Aineiston analyysitavan kuvaus

4.1. Aineiston analyysitapa

Aloitin aineistoni analyysin lukemalla aineistoa ilman tietoista teoreettista näkökulmaa. Annoin analyysissa tilaa tutkijan aidolle mielenkiinnolle (ks. Heidegger 2007, 50) tutkia, mitä tietoa aineisto sisältää. On kuitenkin selvää, että tutkijan havainnot ovat aina jollain tavalla teoriapitoisia (ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 96). Kirjoitin aineiston perusteella mielestäni merkityksellisistä kohdista muistiinpanot ilman tietoa, mitä tekisin niillä tai mikä näkökulma lopulta tutkimuksessani tulisi olemaan. Käytin ajattelun tukena narratiivista näkökulmaa, ja tulkitsin muistiinpanoja tarinoina. Muistiinpanoja tutkimalla aloin teemoittelemaan aineistoa yksityisiin ja yleisiin teemoihin. Yleisiä teemoja olivat ne, jotka tavalla tai toisella koskettivat kaikkia tutkittavia, ja yksityisiä teemoja ne sisällöt, joilla tohtoriopiskelijat kuvasivat kokemuksiaan ja tilanteitaan.

Yleisiä teemoja aloin tutkimaan varsinaisesti teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta. Tässä vaiheessa analysoin, mitkä kategoriat liittyivät ammatilliseen identiteettiin, ja mitkä kehityksellisiin verkostoihin. Loput aineistosta jääneet teemat jätin tutkielmani ulkopuolelle lukuunottamatta narratiiviseen olemiseen liittyviä tarinoita. Taulukossa 1 havainnollistan analyysimetodini rakenteellista kulkua. Analyysimetodini on teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa tutkijan ajatus- ja työskentelyprosessissa vuorottelevat valmiit teoriat ja aineistolähtöisyys. Teoriaohjaava sisällönanalyysi mukailee abduktiivista päättelyä, ja sen nähdään kuuluvan postmoderniin tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 96.)

Taulukko 1. Ensimmäinen analyysivaihe

Haastattelu	Tarina	Yksityinen teema	Yleinen teema	Teoreettinen viitekehys
Haast. 1	“aiemmin aattelin, että minusta tulee tutkija”	identiteetin muutos prosessin aikana	ammattillisen identiteetin suuntautuminen	ammattillinen identiteetti
Haast. 2	“semmonen pikkunen tutkijan identiteetti on ruvennu kasvaamaan”	identiteetin muutos prosessin aikana	ammattillisen identiteetin suuntautuminen	ammattillinen identiteetti
Haast. 3	“mulla oli tosi voimannuttava keskustella esimerkiksi (henkilön nimi) kans, joka on (tietyllä metodologialla) suuntautuneen väitöskirjan tehty”	väitöstutkimusprosessissa eteneminen tuen avulla	akateeminen tuki	kehitykselliset verkostot
Haast. 4	“kö minusta tuntu, ettei tää etene mihinkään, enkä saa mitään tukea (ohjaajalta)”	ei tukea ohjaajalta	ohjaussuhde	kehitykselliset verkostot

4.2. Narratiivien ja narratiivinen analyysi

Polkinghorne (1995, 5-6) jakaa narratiivisen tutkimuksen narratiivien analyysiin *analysis of narratives* ja narratiiviseen analyysiin *narrative analysis*. Ensimmäisessä keskitytään muodostamaan typologioita tai kategorioita narratiivisesta aineistosta tai tarinoista, ja jälkimmäisessä pyritään luomaan kertomuksia aineistosta, kuten esimerkiksi elämäkertoja. Käytän tutkielmassani sovellettuna Polkinghornen erittelyä aineistonkäsitteestä. Ensimmäisessä analyysivaiheessani (esitetty taulukossa 1.) keskityn narratiivien analyysiin, eli ymmärrän haastattelut tarinoina, joita teemoittelen yksityisiin ja yleisiin teemoihin ja vertailen niitä teoreettiseen viitekehykseeni. Toisessa analyysitutkimusvaiheessa (esitetty taulukossa 2.) muodostan jokaisesta haastattelusta henkilöstä eriteltyjen teemojen avulla omat kertomukset, jotka sisältävät juonen ja päähenkilön. Tätä näkökulmaa olen muotoillut menetelmä-osiossa *narratiivisen olemisen* käsitteellä.

Tutkijana havahduin litteroitua aineistoa lukiessa ja analysoidessa mielenkiintoiseen ilmiöön, joka vauhditti ajatustani narratiivisen olemisen näkökulmasta. Jokainen tutkittava päätyi yhä uudelleen jonkun metaforan äärelle. Yksi kertoi tipahtamisesta, yksi

yhteistyöstä, yksi voimaantumisen ja yksi varmuuden löytämisestä. Tutkijana kysyin kaikilta haastateltavilta samat asiat, mutta jokainen tutkittava vastasi juuri omanlaisesti niihin omista näkökulmistaan. Päätin muodostaa yhden tutkimusosion *narratiivisen olemisen* näkökulmaksi, koska jokaisella tutkittavalla oli oma narratiivinen kertomus, joissa he painottivat itselleen merkityksellisiä asioita väitöstutkimusprosessista. Taulukossa 2 esitetään narratiivista olemista koskevaa analyysia. En ole muodostanut kummastakaan analyysivaiheesta kattavaa analyysia taulukkomuotoon, sillä suurin osa analyysityöstä on tehty käsinkirjoitetuille papereille ja analyysistä tutkimustuloksiin siirtyminen on ollut prosessimainen ja vastavuoroinen tapahtuma. Aina päädyttyäni tutkimustuloksiin olen palannut analysoimaan aineistoa uudestaan, kunnes tutkimustulokset ovat muotoutuneet lopulliseen muotoonsa. Lisäksi analyysitapani on julkisesti havaittavissa tutkimustulos-osiossa, sillä käytän autenttisia viittauksia aineistooni.

Taulukko 2. Toinen analyysivaihe

Tarinat	Tarinoiden yksityiset teemat	Kertomus	Kertomuksen yksityiset teemat	Kertomuksen päähenkilö
1	poismuutto, akateemisuus	tipahtamiskertomus	väitöskirjan keskeyttämisen harkinta, koulutuksen merkitys	merkityksen rakentaja
2	artikkeliväitöskirja, etäopiskelu, verkostot	yhteistyökertomus	seminaarit, vertaistuki, itseohjautuvuus	itseohjautuva etätoimija
3	paikallisuus, yhteys kollegoihin ja palveluihin	voimaantumiskertomus	hyvä ohjaussuhde, oma tutkijanhuone	paikallisuudesta voimaantuva
4	huono ohjaussuhde, ajallisuus	jarrutuskertomus	varmuus näkökulmille ja oman asian eteenpäin vieminen	varmuuden löytäjä

5. Kertomusten rekonstruktio: narratiivinen oleminen

5.1. Tapahtamiskertomus, merkityksen rakentaja

Henkilö jatkoi suoraan maisterinopintojen jälkeen tohtoriopintoihin. Hän kuvailee gradun jättäneen hänet hieman pettyneeksi, osin huonon ohjauksen takia. Hän oli kunnianhimoinen maisteriopinnoissaan ja suoritti tutkinnon hyvin arvosanoin. Nykyinen väitösohjaaja oli merkittävä kannustaja siihen, että hän jatkoi tohtorikoulutukseen. Väitöskirjan toteutusmuoto on monografia. Jatko-opintojen aluksi henkilö sai apurahan, jonka turvin hän suoritti pakolliset jatko-opintokurssit. Tässä vaiheessa hän oli jo muuttanut pois yliopistopaikkakunnalta, mutta asui sellaisen välimatkan päässä, että pystyi käymään viikoittain paikkakunnalla suorittamassa opintoja. Kurssien suorittamisen jälkeistä muuttoa kauemmas yliopistopaikkakunnalta henkilö kuvaa tapahtamisena pois prosessista. Työnteko ja henkilökohtaiset elämäntilanteelliset seikat rajoittivat myös tutkimuksen etenemistä. Tutkimusprosessin edistyminen on ollut hidasta, ja henkilö on pohtinut väitöstutkimuksen keskeyttämistä. Keskustelu ohjaajan kanssa, ja oma pohdinta päämääristä on kuitenkin saanut hänet jatkamaan tutkimuksen tekemistä. Väitöstutkimusta henkilö on tehnyt pääasiassa osa-aikaisesti, mutta nyt hän tekee sitä päätoimisesti, sillä hän haluaa saada tutkimuksen lopullisesti valmiiksi. Hän kuvaa ajallisesta näkökulmasta tilannettaan väitöstutkimusprosessista paniikkina, sillä aineisto alkaa vanhentumaan.

Henkilöllä ei ole vakiintunutta työuraa. Hän kuvaa tehneensä töitä laaja-alaisesti, mutta omaa polkua ei ole vielä löytynyt. Henkilö toivoo valmistuvan väitöstutkimuksen auttavan häntä selkeyttämään ammatillista suuntautumistaan. Hän kertoo tutkimuksen aiheen auttavan rajaamaan hänen toimintaa työelämässä. Aiemmin hän tähtäsi tutkijan uralle, mutta koettuaan apurahojen saamisen hankaluuden ja akateemisesta kulttuurista vieraantumisen, hän suuntaa ammatillista päämääräänsä yrittäjyyteen. Tutkiminen on kuitenkin hänelle nautintoa ja elämäntapa, joka välittyy arkipäivän elämään. Henkilö kuvailee omaa tulevaisuuden yrittäjyyden luonnetta tieteellisen asiantuntijan nimikkeellä, ja hän toisi siinä esille tärkeää tutkimusaihettaan.

Väitöstutkimusprosessia hän kuvaa eristyneeksi. Muutto pois yliopistokaupungista katkaisi hänen sosiaalisen vuorovaikutuksen akateemisten henkilöiden kanssa. Henkilö on ainoastaan yhteydessä ohjaajaansa lähinnä sähköpostiviesteillä, joissa ohjaaja kysyy työn etenemisestä. Henkilö kaipaisi seminaareja, joihin voisi osallistua. Toisaalta hän kuvaa tohtoriopintojen alkuvaiheen seminaari-istuntoja akateemisena pönöttämisenä, jota ei kokenut itselleen ominaiseksi. Henkilö yritti tehdä yhteistyötä tutkimusprosessin alkuvaiheessa toisen yliopiston henkilökunnan kanssa, mutta oma ohjaaja esti tämän

lähestymisyrittä. Ainoa sosiaalinen tuki, jota hän tällä hetkellä saa väitöstutkimukseen, on perheen ja ystävien empaattinen auttaminen ja kannustus. Suhdettaan ohjaajaan hän kuvailee vaikeaksi. Hän kokee, ettei ole saanut ohjaajalta tarvitsemaansa tukea. Henkilö kertoo kuitenkin ohjaajan olevan merkittävä tekijä, jonka avulla työ on edennyt. Henkilön mukaan ilman ohjaajan sähköposteja ja painostamista työ ei olisi edennyt.

Keskeisimmiksi teemoiksi henkilön väitöstutkimusprosessissa olemisessa tulkiten ei-paikallisuuden ja ei-akateemisuuden. Poismuuttoa opiskelupaikkakunnaltaan henkilö kuvaa merkityksellisenä asiana tutkimusprosessissa. *“Sitten muutin (vuosiluku) kokonaan (eri paikkakunnalle). Sitte en oo oikeestaan päässy seminaareihinkaan käymään, että onneks oon tehny kaikki luennot ja tämmöset jo.”* Henkilö pohtii suhdettaan yliopistoon ja seminaari-tapaamisiin paikallisuuden lisäksi akateemisuuden näkökulmasta. *“Et sillä lailla se tuntuu vähä niinkö että, ei oo sillai niissä akateemisissa ympyröissä, ei käy siellä yliopistolla.”*

Henkilö pohtii suhdettaan paikallisuuteen ja akateemisuuteen erityisesti vieraantumisen ja tipahtamisen näkökulmasta. *“...musta tuntuu, että se ettei oo ollu niinkö paikan päällä, on niinkö väliinputoaja. Se että kun ei oo tavallaan ite aktiivisesti menny siihen niinkö akateemiseen kulttuuriin. Sut on niinku, tai on ehkä ite niinku sit jättäytynytkin pois.”* Henkilö kuvailee poismuuton merkitystä tipahtamisena sekä väitöstutkimuksesta että akateemisuudesta. *“...muutin pois paikkakunnalta, niin tipahin täysin.”* Tulkiten henkilön ilmaisut poismuutosta ja akateemisesta yhteisöstä vieraantumisen kietyvän kertomuksessa tipahtamiskertomukseksi.

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö on etsinyt merkityksiä ja syitä tutkimukselleen. Hän on väitöstutkimusprosessin aikana harkinnut vakavasti työn keskeyttämistä. *“...että mullahan oli tossa välissä, että mie jätän sen pois, et mie olin ihan kiikun kaakun, että oikeesti teenkö mie tätä ollenkaan. Ohjaajanki kans monesti puhuttiin...että ku mie olin sitä mieltä, etten mie hyödy siitä mitään elämässä, että mie aion mennä töihin ja teen semmosia töitä, mitä mie teen,..”*

Myöhemmässä vaiheessa osin elämäntilanteellisten seikkojen johdosta hän kertoo ajattelunsa muutoksesta tutkimusta kohtaan. Henkilön väitöstutkimuksen merkityksen etsimisen näkökulma on muuttunut saavuttamisen näkökulmaksi. *“...se on nyt sitten*

muuttunu, takasin, jotenki niinkö kunnianhimosempaan suuntaan se, se niinku (väitöstutkimus)työ.” Henkilö hahmottaa tutkimuksen merkitystä ammatillisuuden ja uran kautta. *“...sitä niinku mieltii just että, todellakin mie haluan tehdä tämän väikkärin, todellaki minun ammatillisuudenki kannalta, ja sen, että se on se niinku ura,...”* Saavuttamisen merkitys ilmenee tarkemmin henkilön vertauksella korkeamman koulutuksen tasoon. *“...selvästi se mihin minä ammatillisesti haluan tähdätä, on tavallaan korkeammalla tasolla kuin sen maisterin,...”* Tulkitseen päähenkilön olevan tipahtamiskertomuksessa merkityksen rakentajana.

Tipahtamiskertomuksen merkityksen rakentajan keskeiset narratiivista olemista koskevat teemat liittyvät poismuuttoon yliopistopaikkakunnalta ja eristymiseen akateemisesta yhteisöstä niin fyysisesti kuin henkisesti. Pyhällön, Stubbin ja Longan (2009, 229) suomalaisia tohtoriopiskelijoita $n=602$ koskevassa tutkimuksessa yksi keskeinen tutkimustulos oli ulkopuolisuuden kokemukset omasta tiedeyhteisöstä. Jopa 30 prosenttia tutkimukseen osallistuneista kokivat olevansa täysin ulkona akateemisesta yhteisöstä, ja kuvailivat asemaansa yhteisössä ulkopuoliseksi. Tipahtamiskertomuksen päähenkilö kertoi harkinneensa tutkimuksen keskeyttämistä. Sama ilmiö oli havaittavissa Stubbin (2012, 49) tutkimuksessa, jonka yhtenä tuloksena oli se, että akateemiseen yhteisöön itsensä kokevat tutkijat eivät keskeyttäneet tai harkinneet väitöstutkimuksen keskeyttämistä niin usein kuin ulkopuoliseksi olonsa kokeneet. Yhteisöön kuulumattomuutta kokevat jäsenet olivat myös vähiten tyytyväisiä tohtorikoulutukseen. Samankaltaisia ilmiöitä on näkyvissä myös kansainvälisesti. Erityneisyyden kokemuksia on ollut Keeferin (2015, 22–23) tutkimuksen tohtoriopiskelijoilla, jotka kertoivat merkittävistä yksin olemisen kokemuksista tutkimusprosessissa.

Kertomuksen päähenkilö on omatoimisesti etsinyt ja rakentanut itselleen päämäärän suorittaa väitöstutkimus loppuun, vaikka tutkimustilanne ei ole osoittautunut mielekkääksi. Maunulan (2015, 41) tutkimuksessa ilmeni, että yksinäisyys väitöstutkimusprosessin aikana voi saada epäilemään tohtoroitumisen mielekkyyttä. Nummenmaan, Soinin ja Pyhällön (2009, 20) mukaan yleistä on, että tohtoriopintojen alussa tavoitteet ja suunnitelmat ovat vahvoja, mutta tutkimusprosessin kuluessa ne muuttuvat, ja opiskelu voi viivästyä tai keskeytyä. Kertomuksen henkilölle korkeasti kouluttautuminen ja uran saavuttaminen ovat merkityksiä, joiden avulla heikoksikin muuttunut tilanne on käännettävissä loppuun asti suoriutumiseen.

5.2. Yhteistyökertomus, itseohjautuva etätoimija

Henkilö on ollut pitkään työelämässä ennen ryhtymistään jatko-opintoihin. Hän on työskennellyt aiheen parissa yli vuosikymmenen ajan, ja siitä muodostui myös hänelle väitöstutkimusaihe. Väitöskirjan toteutusmuoto on artikkelikokoelma, jonka valintaan henkilö päätyi keskusteltuaan asiasta ohjaajan kanssa. Hän on suorittanut jatko-opintojaan alusta asti etänä, eikä koe asiaa negatiivisesti. Tutkimusta hän yhdessä tutkijakollegan kanssa, mutta heillä molemmilla on itsenäiset tutkimusaiheet. He jakavat saman intohimon kohteen, joten yhteistyöhön ryhtyminen oli mielekästä. Opintojen eteneminen on ollut vauhdikasta, ja henkilö on kerännyt aineistonsa jo ennen hyväksymistä väitöstutkimukseen. Henkilöllä on kaksi tutkimusartikkelia valmiina julkaistuna tai menossa julkaisuun. Hän on hakenut rahoitusta monelta taholta, mutta tilanne on vielä avoinna. Henkilö on ollut tutkimusprosessin aikana välillä töissä, ja välillä opintovapaalla.

Henkilöllä on vakiintunut työura ja ammatti, eikä hän aio suuntautua ammatillisesti muuhun työhön. Hän näkee omassa työssään työtehtävien laajentumisen olevan mahdollinen väitöstutkimuksen jälkeen. Valmistumisen jälkeen hän kertoo voivansa hakea ylempiä virkoja omalla ammatti-alueellaan. Myös tutkimuksen tekeminen ja oman ammatillisen alueen kentän kehittäminen kiinnostaisi häntä. Koulutustyö ulkomailla on myös käynyt hänen mieleessään. Henkilön mukaan väitöstutkimus ja oma työ täydentävät toisiaan. Omassa työssään hän kuvaa väitöstutkimuksen aikaansaamaa muutosta käytännönläheisyydestä syvälliseen tarkasteluun. Hän kuvaa itsessään tutkijan identiteetin kasvua ja näkökulman laajentumista asioihin, joka välittyy omaan työhön.

Pääasiallisen etäopiskelun lisäksi henkilö on käynyt yliopistopaikkakunnalla muutamia kertoja jatko-opintoihin liittyen ja seminaareissa. Paikkakunnalla käyminen on hänelle positiivinen asia, sillä hän on päässyt tapaamaan muita tutkimusta tekeviä. Henkilö on kokenut väitöstutkimuksen aikana yksinäisyyttä ja vuorovaikutuksen puutetta. Hän toivoisi enemmän vuoropuhelua ohjaajaltaan, ja yleisesti syvällisempää keskustelua tutkimusprosessin aikana. Seminaarit ovat olleet henkilölle hankalia ja yksipuoleisia. Hän on kokenut niissä lyttämistä ja kritiikkiä, joista toipumiseen menee energiaa. Hän on perustanut verkkoympäristöön vertaisryhmän paikkaamaan sosiaalista tyhjyyden tunnetta, jakaakseen kokemuksiaan ja tukeakseen muita väitöstutkimustutkijoita. Henkilö kertoo, että ilman perustamaansa vertaisryhmää hän kokisi olonsa vieläkin yksinäisemmäksi väitöstutkimusprosessissa. Tärkeimpiä tukijoita tutkimusprosessin aikana ovat olleet tutkijakollega, toiset väitöstutkimusta tekevät, työyhteisön kollegat, tutkimusaiheeseen erikoistunut tutkija, ohjaaja ja oma puoliso.

Keskeisimmiksi yksityisiksi teemoiksi henkilön väitöstutkimusprosessissa olemistaan tulkitsen etäopiskelu-muodon ja yhteistyön. Henkilö on tietoisesti valinnut väitöstutkimukselleen sellaisen yliopiston, joka ei sijaitse lähellä omaa paikkakuntaansa. Hän

kertoo tehneensä valinnan oman tutkimusaiheen ja yliopiston asiantuntijuuden yhteensopivuuden perusteella. *“mä olin seurannu (yliopiston asiantuntijuus-alue), et ne on tehny aika hienoja juttuja, ja siellä on aika valovoimainen henkilökunta.”* Valinta osoitautui onnistuneeksi. *“Ja oon ollu tosi tyytyväinen, tohon (yliopistoon), ihan mielettömän tyytyväinen.”*

Yleisesti ottaen etäopiskelu ei ole ollut hänelle ongelma. *“...mä oon aika hyvin pystyny etäopiskelemaan,..”* Etäopiskelua henkilö kuvaa osin haasteellisena pakollisten kursien järjestelyiden suhteen, joista hän on antanut yliopistolle palautetta. Henkilö on käynyt yliopistopaikkakunnalla muutamia kertoja opintojen vuoksi. *“...mut et oon ilonen, että on käyny, et vaikka nekin oisin voinu ehkä hoitaa jotenki etäältä, mutta mun mielestä toki sitä että, tapas muita väitöskirjan tekijöitä ja sitä porukkaa siellä.”* Vaikka etäopiskelu kaventaa henkilön paikallista vuorovaikutusta, hän on tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Väitöskirjan toteutusmuoto on artikkelikokoelma, ja tutkimusartikkelit hän tekee yhteisartikkeleina toisen tutkijan kanssa. Lisäksi hän on perustanut virtuaaliympäristöön vertaistukiryhmän, jossa hän keskustelee muiden väitöstutkijoiden kanssa. Yhteistyö välittyy myös suhteessa tutkimusaiheen pioneiritutkijaan, johon hän on yhteydessä viikoittain. Tulkitsen kertomuksen juonen kiteytyvän yhteistyökertomukseksi.

Henkilö hahmottaa itseään itseohjautuvuuden käsitteellä suhteessa yhteistyöhön muiden tutkijoiden kanssa. *“Ne on ollu (yhteistyö tutkimuksen teossa) niinku mun omissa käsissä, että mä oon ollu itte niin aktiivinen ja itseohjautuva,..”* Hän ilmentää omaa aktiivisuuttaan myös konferensseissa ja seminaareissa vierailuilla. *“Jos en ois ollu niin itseohjautuva, niin oisin ollu vieläki yksinäisempi. Et täähän on tosi yksinäistä puuhaa, mutta käyn nyt aina sitte noissa kaikissa konferensseissa ja seminaareissa esittelemässä omaa tutkimusta, niin niissähän aina tapaa ja voi verkostua.”* Tulkitsen yhteistyökertomuksen päähenkilön olevan väitöstutkimusprosessin aikana itseohjautuva etätoimija.

Yhteistyökertomuksen itseohjautuva etätoimija on aktiivisena osallistujana monessa yhteisössä, vaikka ei fyysisesti olekaan yliopistopaikkakunnallaan. Hän on käyttänyt hyväksi sosiaalista mediaa yhdistääkseen kanssatutkijoita, ja on pääpainotteisesti ollut

tohtorikoulutuksessa etäjärjestelyiden avulla. Yleinen ongelma tohtorintutkinnon suorittamisessa etäopiskeluna on ohjauksen vaikeus (Erichsen, Bolliger & Halupa 2014, 321). Yhteistyökertomuksen päähenkilö on kokenut vaikeuksia ohjauksessa, osin paikkakunnan takia, ja osin ohjaajan kiireiden takia. Hän on kuitenkin löytänyt väyliä selvitäkseen ja edistyäkseen väitöstutkimusprosessissa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja omatoiminen hakeutuminen yhteistyöhön välittyy kertomuksesta. Kertomuksesta ei ilmene, että yliopisto olisi erityisesti kannustanut henkilöä hakeutumaan yhteistyöhön eri tutkijoiden ja organisaatioiden kanssa. Erichsen ym. (2014, 208, 329) tähdentävät, että yliopistojen tulisi olla kiinnostuneita kehittämään yhteistyömahdollisuuksia etäopiskelijoille. Heidän tutkimuksessaan ilmeni, että suurin osa muualla kuin yliopistopaikkakunnalla väitöstutkimusta tekevät kokivat olonsa eristyneiksi ja hylätyiksi.

5.3. Voimaantumiskertomus, paikallisuudesta voimaantuva

Henkilö on toiminut pitkään työelämässä ennen väitöstutkimuksen aloittamista. Tutkimusaihe liittyy hänen työhönsä keskeisesti. Lähtökohta tutkimukselle on ammatillinen ja käytännöllinen. Väitöstutkimuksen toteutusmuoto on monografia. Henkilöllä on oma tutkijanhuone yliopistossa, jota hän kuvailee lottovoitoksi. Paikallinen opiskelu on mahdollistanut myös osallistumisen seminaareihin ja epävirallisiin kahvikeskusteluihin sekä tiedonhakuun yliopiston kirjastossa. Opintojen eteneminen on ollut nopeaa, ja hän on väitellyt juuri haastattelun teon alla. Henkilö on saanut yhden apurahan tutkimuksen alussa. Hänelle rahoitus ei ole ollut tutkimuksen tekemisen suhteen ongelma, mutta se on asettanut reunaehdot tutkimuksen teolle. Henkilöllä on vakituinen virka, ja hän on väitöstutkimuksen aikaan vuorotellut työntekoa ja tutkimuksen tekoa, ja pitää tätä käytäntöä itselleen hyvänä työskentelytapana.

Henkilö aikoo pysyä samassa opetusalan työssä tohtorintutkinnon jälkeenkin. Hän kuvailee, ettei tutkimus ole tuonut valtavaa kunnianhimoa, eikä juuri väiteltyään osaa ajatella itseään uuden tutkimuksen parissa. Hän hahmottaa tulevaa työuraa lähestyvän eläkeiän kautta. Henkilö haluaa tuoda tutkimusaihettaan esille ja toivoo, että hän pääsee puhumaan tutkimusaiheestaan konferensseihin. Hänellä on vahva ammatti-identiteetti opettajana, ja välillä on ollut vaikeaa vuorotella opettajuutta ja tutkijuutta. Opintopaikat ovat mahdollistaneet pitempiaikaisen pysymisen tutkijan identiteetissä. Toisaalta tutkijuus on tukenut opettajuutta, ja ne kulkevat rinnakkain. Väitöstutkimusprosessi on tuonut hänen ammatilliseen ajatteluun syvyyttä.

Yhtenä motiivina ryhtyä väitöstutkimukseen henkilö kuvaa kaipuun akateemiseen maailmaan, johon suhde oli muodostunut aiemmissa opinnoissa. Henkilö kuvaa ohjausta loistavaksi koko prosessin aikana. Seminaarit ovat olleet merkittäviä ja positiivisia, ja ne ovat edistäneet väitöstutkimusta ja oppimista. Henkilö on tehnyt tutkimustyötä täysin yksin, eikä työ ole mennyt keskeneräisenä kenellekään luettavaksi. Tämän suhteen hän kuvaa ohjaajan roolin olleen merkittävä. Väitöstutkimusprosessin aikana hänen tutkijoinaan ovat toimineet ohjaajan lisäksi tutkijakollegat yliopistolla, jo väitelleet kollegat, puoliso ja ystävät. Lisäksi hän on saanut erityistä tukea keskusteluista samaan tutkimusmetodologiaan perehtyneeltä tutkijalta.

Tulkitsen keskeiseksi yksityiseksi teemaksi kertomuksessa paikallisuuden, johon yhdistyviä teemoja henkilö kuvaa voimaantumisen käsitteellä. Paikallisuus on mahdollistanut seminaareihin osallistumisen. *“Tutkijaseminaarit ja seminaarit ylipäättensä,.., että vaikka me ikään kuin ollaan oltu niinku eri aloilta ja tehään vähä erilaista tutkimusta, niin ne on kuitenkin ollu semmosia niinkö voimaannuttavia...”* Paikallisuus on mahdollistanut myös vuorovaikutuksen tutkijakollegoiden kanssa. *“...tutkijakollegoita, että se on ollu semmonen voimaannuttava, että asioitten niinku keskusteleminen ja läpivieminen...”* Myös epävirallisemmat tapaamiset ovat olleet merkittäviä kokemuksia. *“...ja semmoset ihan pienet kesällä kahvihetket (yliopistolla) on ollu semmosia voimaannuttavia.”* Tulkitsen kertomuksen kiteytyvän voimaantumiskertomukseksi.

Henkilöllä on hyvä ohjaussuhde, ja hän kuvaa ohjausta loistavaksi ja ohjaajan roolia väitöstutkimusprosessissa merkittäväksi. Henkilö on ollut ohjaajansa kanssa vuorovaikutuksessa runsaasti. Hän on saanut ohjaussuhteesta uutta näkökulmaa myös omaan työhönsä. *“...semmosesta hyvästä ohjaussuhteesta, aivan varmasti jää niinkö työkaluja omaan ammatilliseen identiteettiinkin”*. Henkilö kertoo seuranneensa ohjaajansa työskentelytapoja tietoisesti. *“.., ko mä oon esim. mun oman ohjaajan työskentelyä niinkö seurannu ja miettiny...”* Ohjaajan ja ohjattavan sama paikkakunta on ollut merkittävänä tekijänä onnistuneessa ohjaussuhteessa. Ohjaajan mahdollinen kiire ei välity henkilön kertomuksesta.

Henkilö mainitsee myös tutkijanhuoneen saamisen yliopistolta merkittävänä asiana kuvaten sitä lottovoittona. *“No sehän on lottovoitto ko semmosen saa. Saat jättää materiaalit sinne, sulla on siellä tietokone, tekninen tuki, sulla on kirjastopalvelut.”* Henkilö arvioi tutkijanhuoneen merkitystä isona asiana työn ja kodin rajaajana. *“Se oli semmo-*

*nen tosi iso juttu, kun mä sain sen tutkijahuoneen... Kyllä se on mahdollistanu semmo-
sen kokopäiväisen työskentelyn...ja sit ku menit kotiin, niin ei jatkanut. Koti sai taval-
laan olla koti.” Tutkijanhuoneen sijainti toimii hänelle myös mahdollisuutena kohdata
muita tutkijoita. Tulkitsen henkilön olevan voimaantumiskertomuksessa paikallisu-
desta voimaantuvana.*

Voimaantumiskertomuksen paikallisuudesta voimaantuva on ollut väitöstutkimuspro-
sessissa paikallisesti. Hänellä on fyysisesti mahdollisuus olla keskusteluyhteydessä
muihin tutkijoihin ja ohjaajaan, ja hän kokee kuuluvansa akateemiseen yhteisöön. Tut-
kijahuone ja tutkimukseen liittyvät palvelut ovat olleet hänelle erinomaisia apuja väi-
töstutkimusprosessissa. Hän kokee voimaantuneensa virallisen ohjauksen ja seminaa-
rien lisäksi epävirallisissa kahvikeskusteluissa muiden tutkijoiden kanssa. Myös Mau-
nulan (2015, 40) tutkimuksessa ilmeni vapaamuotoisten kahvipöytäkeskustelujen tut-
kijakollegoiden kanssa toimineen tutkimussolmujen avajina. Voimaantumiskerto-
muksen päähenkilöllä on ympärillään yhteisö, joka auttaa häntä virallisissa ja epäviral-
lisissa tapaamisissa selvittämään väitöstutkimusprosessiin liittyviä ongelmia. Seminaa-
rit, oma ohjaaja ja muut akateemiset kollegat ovat merkittävässä osassa hänen tutki-
musprosessiaan. Soinin ja Pyhällön (2012, 18) mukaan seminaarit ja tutkimusyhteisöt
ovat tutkijan käytänneyhteisöjä. Nämä käytänneyhteisöt ovat tärkeitä tutkimusproses-
sia kannattelevia vuorovaikutus- ja tapaamispaikkoja.

5.4. Jarrutuskertomus, varmuuden löytäjä

Henkilö on ollut työelämässä pitkään ennen ryhtymistä väitöstutkimuksen tekoon. Aja-
tus väitöstutkimuksesta tuli aiempien opintojen suorittamisen aikana muiden kannus-
tuksesta jatkamaan opintoja eteenpäin. Väitöskirjan toteutusmuoto on monografia. Tut-
kimusaihe muotoutui työelämän pohjalta, ja oma mielenkiinto aiheeseen sekä sen käy-
tännöllisyys vaikuttivat valintaan. Hän ei ole asunut lainkaan yliopistopaikkakunnalla
opintojen aikana, mutta on muutamaan kertaan pohtinut osa-aikaista muuttoa paikka-
kunnalle. Henkilö kuitenkin käy melko säännöllisesti paikkakunnalla, eikä koe enää
paikkakunta-asiaa haasteellisenä. Henkilö ei ole hakenut kertaakaan rahoitusta opin-
noilleen, ja hän on ollut työelämässä koko väitöstutkimusprosessin ajan. Hän tekee tut-
kimusta arki-iltaisain ja viikonloppuisin jaksamisensa mukaan. Hän kuvaa väitöstutki-
mustyöskentelyä jaksoittaiseksi. Lisäksi henkilökohtaiset elämäntilanteelliset seikat
ovat olleet tutkimuksen jarruttajana. Suurimpana ongelmana henkilö kuitenkin pitää
vaikeaa ohjaussuhdetta, ja hän on harkinnut ohjaussuhteen päättämistä.

Henkilö toimii julkishallinnollisella palvelualalla suunnittelutehtävissä. Omassa työorganisaatiossa moni jäsen ei tiedä, että hän tekee väitöstutkimusta. Henkilö hahmottaa tulevaa uraa lähestyvän eläkeiän näkökulmasta. Hän aikoo jatkaa samassa työssä. Henkilö haluaisi kuitenkin myös osallistua työpaikkansa hallinnolliseen kenttään, jotta pystyisi hyödyntämään konkreettisesti tutkimusaihettaan. Lisäksi hän haluaisi toimia kouluttajana. Hän suunnittelee liikkuvaa kouluttamista kun hänelle vapautuu enemmän aikaa. Väitöstutkimusprosessi on muuttanut hänen näkökulmaansa omaan työhön. Aiemmin kapea-alainen työn tarkastelu on laajentunut kokonaisempaan työkentän hahmottamiseen. Oman työn ja tutkimuksen teon suhdetta henkilö kuvaa toisiaan täydentäviksi.

Henkilö kuvaa väitöstutkimusprosessiaan yksinäiseksi. Hän kaipaisi enemmän seminaari-istuntoja, sillä niiden avulla hän voisi vaihtaa mielipiteitä ja kommentoida toisten töitä. Seminaareja on ollut harvoin, eikä hän myöskään ole päässyt aina osallistumaan niihin oman työnsä takia. Seminaareista hän on kuitenkin saanut ryhmään kuulumisen tunnetta ja kannustamista. Ohjaajaa hän kuvaa rajoitteena. Heillä on erilaiset näkökulmat asioihin, ja henkilö on joutunut luopumaan tutkimusmenetelmästä, koska ohjaaja ei arvostanut kyseistä suuntausta. Hänellä on kestänyt kauan aikaa hyväksyä erimielisyydet, ja vasta hiljalleen hän kokee löytäneensä keskusteluyhteyden ohjaajan kanssa. Henkilö on tavannut muutaman kerran tutkijakollegoita epävirallisesti, joiden kanssa hän on vaihtanut kuulumisia prosessin tuskallisuudesta. Tuen määrän tutkimusprosessissa hän kuitenkin kuvaa vähäiseksi. Tukea väitöstutkimusprosessin aikana hän on saanut seminaareista, tutkijakollegoilta, perheeltä ja omasta työyhteisöstään.

Tulkitsen henkilön väitöstutkimusprosessin keskeiseksi yksityiseksi teemaksi ohjaussuhteen. Ohjaussuhde on ollut pitkän aikaa vaikea. *“...ongelma on, että vasta ehkä nyt olen alkanu löytämään ohjaajani kanssa jonkinlainen keskusteluyhteyden.”* Erimielisyyksiä on ollut erityisesti väitöstutkimuksen metodologiassa. *“...hän ei pystynyt niinkö ohjaajaan siinä, eikä hän arvostanu sitä tutkimustyötä, että piti siitä luopua. Ja kauan aikaa kesti sitten se, ennen kuin minä niinkö ite hyväksyin sen, että no pitääki tehdä tämä toisella tyylillä.”*

Opiskelijan ja ohjaajan välinen kuilu erkani niin kauaksi toisistaan, että opiskelija yritti vaihtaa ohjaajan toiseen. Kuitenkin tällä hetkellä henkilö kuvaa heidän suhdettaan läheisemmäksi. *“...ehkä vasta nyt olen jotenki löytämässä hänet,...ja olin jossaki vaiheessa vaihtamassaki ohjaajaa, mutta tää minun nykyinen ohjaaja loukkaantu siitä.”* Väitöstutkimusprosessin ohjaussuhteessa ilmenneiden erimielisyyksien lisäksi henkilö

on kokenut hallinnan menettämistä omasta väitöskirjastaan. “...*semmonen niinkö (rajoite), että erilainen näkökulma asioihin, ja sitte että joskus niinkö tuntu, välillä tuli semmonen tunne että onko tämä minun väitöskirjani vai hänen.*” Tulkitsen henkilön kertomuksen kiteytyvän ohjaussuhteen myötä jarrutuskertomukseksi.

Ohjattavan ja ohjaajan erilaiset näkökulmat ovat edelleen jarruttaneet väitösprosessia. “...*ettei aina se keskusteluyhteys ole ollu niin, ettei oo puhuttu samalla tasolla, tai hän ei ole kerennyt syventyä tähän minun aiheeseen, niin hän ei oo tiennyt tavallaan, mitä minä haen sillä.*” Tutkimuksen edetessä henkilö on alkanut löytämään varmuutta omille näkökulmilleen ja luottamusta tutkimusaiheensa tärkeydestä “...*, mutta nyt sitten kun on tehnyt tätä tutkimusta, niin huomaa, että on saanut niille omille näkökulmille..., että niille löytyy niinkö perusteet, syyt, tutkimukselliset tämmöset, niin on jotenki semmonen niinkö varmempi viemään sitä omaa asiaa eteenpäin.*” Tulkitsen jarrutuskertomuksen päähenkilön olevan kertomuksessa varmuuden löytäjänä.

Jarrutuskertomuksen varmuuden löytäjä on ollut huonossa ohjaussuhteessa, joka on ollut keskeinen osa-alue hänen tutkimusprosessissaan. Myös hallinnan tunne omasta väitöstyöstä on ollut ajoittain kadoksissa. Vekkailan, Pyhällön, Hakkaraisen, Keskisen ja Longan (2012, 165–166) tutkimuksessa ilmeni, että huono ohjaussuhde aiheutti ongelmia tohtoriopiskelijoille. Tällaisista ongelmista kärsineiden opiskelijoiden työmäärä kasvoi, mielenkiinto tutkimusta kohtaan heikkeni ja he kokivat yksinäisyyttä. Jarrutuskertomuksen päähenkilön mielenkiinto tutkimukseen ei ole heikentynyt ilmenneiden ongelmien johdosta, vaan päinvastoin hän on väitöstutkimusprosessin edetessä saanut vahvistusta omille näkökulmilleen tutkimuksessa, ja se on auttanut häntä löytämään varmuutta tutkimusprosessiinsa hankalasta ohjaussuhteesta huolimatta.

6. Päähenkilöiden ammatillinen identiteetti

6.1. Tutkijasta yrittäjäksi tieteellisenä asiantuntijana

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö kertoo aiemmin ajatelleensa tutkijan ammattia tulevana työuranaan. *“...aikasemmin aattelin, että minusta tulee tutkija, mut sit kun mie huomasin nää apurahapuljaukset, ja kuinka siinä on valtava stressi, ja että ehkä akateeminen pönöttäminen ei oo mun juttu.”* Henkilö kuvailee kuitenkin itseään tutkimiseen suuntautuneeksi henkilöksi. *“...itekki on varmaan semmonen, niinku tutkijan identiteetti on, jo mulla itellä, niinkö aina ollu, tai niinku nyt näkee, että se on niinku ollu aina.”* Hän kertoo tutkimisen välittyvän arkielämään, ja hän kuvailee tutkimista nautintona ja elämäntapana.

Väitöstutkimus on vahvasti määrittämässä henkilön tulevaa ammatillista suuntautumista. *“...mie oon aatellu et jos mie perustaisin niinkö oman yrityksen, niin se (väitöstutkimus ja sen aihe) on silleen tosi vahvasti pohjaa, ilman sitä mie en tavallaan uskalla lähteä perustamaan tätä yritystä.”* Henkilö jatkaa, että tutkimus määrittää yrittäjyyttä akateemiseen suuntaan. *“...et tavallaan mie en ois yrittäjä -nimikkeellä, vaan mie oisin ennemminki tieteellisen asiantuntijan nimikkeellä...”*

Henkilö kertoo tutkimusaiheensa olevan itselleen tärkeä, ja hän haluaa tuoda esille aiheita. *“...mie haluan tavallaan sillä väitöskirjalla tuoda myös niinkö tärkeitä asioita julki.”* Aiheen tärkeys on niin suuri, että henkilö haluaa tehdä sen kautta itselleen uraa. *“Et just sitä mietin, että ehkä voisin niinkö perustaa sitten yrityksen, jossa keskityttäis (tutkimusaiheeseen) ja sen kehittämiseen, että voisin pitää seminaareja (tutkimusaiheeseen liittyvissä organisaatioissa) ja olla yhteyksissä (tutkimusaiheeseen liittyvien ihmisen kanssa).”* *“Sama aihe mikä on väitöskirjassa, haluan luoda siitä jollain tavalla itselleni uraa.”* Henkilöllä on valmiiksi kokemusta konsulttiyrityksessä työskentelystä, jonka hän kertoo antavan hyvän pohjan omalle tulevaisuuden toiminnalleen. *“...mulla on valmiit mallit, minkä pohjalta mie lähen sitten niinku toimimaan...”*

Ajatusta yrittäjyydestä henkilö pohtii kuitenkin ajallisella varauksella. *“.., mutta jotenki mie oon valmis, että mie teen vaikka niinku vuoden tiiäkkö, niinku hissuttelen, et okei*

nyt on tää niinku iso projekti tehty. Et mie en ota heti seuraavaa isoa, mut se on mulla niinku selvästi päämääränä ja niinku tavoitteena, ja niinku tarkoituksena, että siihen mä lähen sitten (yrittäjyyteen).” Tipahtamiskertomuksen päähenkilö on kokenut väitöstutkimusprosessin aikana muutoksen ammatillisen identiteetin suuntautumisessaan. Aluksi hän tavoitteli tutkijan uraa, mutta prosessin edetessä hän on huomannut, ettei se ole hänelle mielekäs suunta. Sen sijaan päähenkilö tavoittelee yrittäjyyttä, jossa yhdistyy tohtorintutkinnon avulla tieteellinen asiantuntijuus.

6.2. Käytännöllisestä opettajasta tutkivaksi opettajaksi

Yhteistyökertomuksen päähenkilön ammatillinen identiteetti suuntautuu opettajuuteen, ja hän on ollut nykyisessä opetustyössään yli vuosikymmenen ajan. Motiivina väitöstutkimukselle on tutkijan pätevyyden hankkiminen. Ammatillisesti hän haluaa jatkaa samassa työssä, mutta samalla tutkia omaa työkenttäänsä. *“Ja oikeastaan mulle itelle niinku tärkein asia miks mä hain tähän, on se et sais niinkun pätevyyden tutkijatehtäviin. Vaikka, sanon että haluan toimia opetuslalla ihan käytännön työssä, mutta se, että on niinku pätevyys tavallaan toimia tutkijan tehtävissä myös ja tutkia vaikka sitä omaa työtä tai sitä mitä tekee opiskelijoiden kanssa.”*

Henkilö kuvaa ajattelutavan ja identiteetin muutosta käytännönläheisyydestä syvälliseen tutkimiseen positiivisena asiana. *“Ja ehkä se mistä on niinku kaikista iloisin ja konkreettisesti sitten niinku tyytyväinen, niin on semmonen niinku pikkuinen tutkijan identiteetti on ruvennu kasvamaan, että mä oon aina ollu hyvin semmonen käytännönläheinen, et hei, tää on tosi innostavaa, niinku, syventyä niihin tutkittaviin teemoihin tosi syvällisesti.”*

Henkilö ei koe ristiriitaa opettajuuden ja tutkijuuden välillä, vaan kuvaa niitä toisiaan täydentäviksi. Hän ei myöskään haluaisi suuntautua pelkästään opettajaksi tai tutkijaksi, vaan hän haluaa toteuttaa omassa työssään sekä opettajuutta että tutkijuutta. *“Koen, että ne (opettajuus ja tutkijuus) on tosi hyvin toisiaan täydentäviä ja en haluais ehkä kumpaakaan niinku tehdä pelkästään. Mä aina aattelen että, työskentely opiskelijoiden kanssa ja opettajana on oma rikkautensa ja se on semmonen pieni koelaboratorio mitä voin opiskelijoitten kanssa sitten täällä tehdä.”*

Henkilö pohtii tarkemmin ammatillisia tavoitteitaan kertomuksen edetessä. *“Toimin (koulutusorganisaatiossa) niin, jatkossa vois aueta mahdollisuus hakea (samassa organisaatiossa korkeamman tason) tehtäviin. Ja sitte tietenki, tehdä tutkimusta (koulutusorganisaation) saralla ja nimenomaan (oman työkentän) saralla. Ja edistää ammatillisen koulutuksen kenttää.”* Oman työn sisällä henkilö on kiinnostunut myös kansainvälisyydestä. *“Mutta mahdollisesti (toimia) myöskin sitten ehkä (opettajan työssä) ulkomailla. Että myöskin semmonen haave ja mä aattelin et tää tuo kuitenkin sit sen pätevyyden, että ku tonne kv-kentille hakee, niin siitä on hyötyä että on tohtori(n tutkinto) taustana.”* Yhteistyökertomuksen päähenkilö on lähtökohtaisesti pysymässä omassa työssään, jossa on ollut ennen väitöstutkimukseen ryhtymistä. Samaan aikaan hän tavoittelee ja on toteuttanut tutkijuutta oman työn kentällään. Hänelle ei ole ollut ongelma yhdistää opettajuutta ja tutkijuutta. Yhteistyökertomuksen henkilö on kiinnostunut myös kansainvälisyydestä ja suunnittelee mahdollista työskentelyä ulkomailla.

6.3. Käytännöllisestä opettajasta osallistavaksi opettajaksi

Väitöstutkimusprosessi on muuttanut voimaantumiskertomuksen päähenkilön ajattelu- tapaa työstään. *“...mun mielestä tää väitöskirjaprosessi on sinänsä tuonu semmosta, syvyyttä niinku tämmöseen ammatilliseen ajatteluun erityisesti näissä (tutkimusaiheeseen liittyvissä teemoissa). Yhä enenevissä määrin ajattelen sitä, että (tutkimuskohteeseen liittyvien asioiden) osallisuutta pitäisi lisätä. Kyllä se on saanu minussa niinkö ammatillisen ajattelun muutosta aikaseksi.”*

Henkilö on toiminut opettajan virassaan tutkimusprosessin ajan ollen välillä opintovapaalla. Hän pohtii omaa suhdettaan työhön opettajana ja väitöstutkimusprosessiin tutkijana. *“... se mikä tässä on haaste tämmösessä prosessissa, jos ajatellaan just tämmöstä identiteettiä on se, että kun tekee työn ohessa niin, on välillä ollu vaikea ikäänkuin irrottautua siitä opettajuuden identiteetistä.”* Opintovapaalla oleminen on mahdollistanut pitempiaikaisen pysymisen tutkijan identiteetissä. *“... mutta mä oon itse kokenu sillä tavalla sen hyvänä asiana, että kun mä olen ollu opintovapaalla niin mä olen saanu ikään kuin olla, ja pysyä siellä tutkijan identiteetissä.”* Henkilö tekee selkeän rajauksen opettajuuden ja tutkijuuden välille. *“...ja taas sitten kun mä oon menny töihin,*

niin mun on täytyny pysyä (oman opetusalan) opettajan identiteetissä ja mun on pitäny jättää se tutkijan identiteetti niinku toiseksi.”

Opettajuus ja tutkijuus eivät kuitenkaan ole ristiriidassa prosessin aikana, vaan ne täydentävät toisiaan. *“...ne molemmat identiteetit, sekä se ammatillinen, että se tutkijan identiteetti, niin kyllähän ne kulkee siinä ikään kuin käsi kädessä rinnakkain.”* Väitöstudios-prosessi on muokannut henkilön perspektiiviä omaa opettajuutta ja työtään kohtaan. *“Että jos aatellaan et mä työskentelen (tietyn opetusalan) opettajana niin, ja mulla on aika vahva ammatti-identiteetti, et mä oon aina (tiettyyn opetusalaan) suuntautunu, mutta se on myös sitten tietyllä tavalla antanu myös eväitä tarkastella sitä omaa opettajuutta ja oman päivittäisen luokkatyöskentelyn niinku ulkopuolelta ja vähä ikään kuin uusilla silmälaseilla. Tai ainakin koen niin.”*

Juuri valmistunut väitöstudios on antanut henkilölle uusia päämääriä omaan työhönsä. *“...mä panin ens vuoden lukuvuoden tavoitteeksi niinku tietoisesti enemmän vahvistaa tätä (tutkimusaiheen teemaa) ja ottaa sen niinku ikäänkuin semmoseen fokukseen näitten (tutkimuskohteen henkilöitä) kohalla, ja sitä että pystyis niinku enemmän ja avoimin korvin kuuntelemaan niitä (tutkimuskohteen henkilöitä) ja osallistamaan heitä siihen...”* Väitöstudios on saanut henkilössä aikaan korostuneesti osallistavaa toimintaa omassa työssään.

6.4. Suunnittelijasta organisaation kehittäjäksi

Jarrutuskertomuksen henkilö on töissä julkishallinnollisella alalla suunnittelijana. Väitöstudios-tutkimuksen tutkimusaihe on läheisesti sidoksissa hänen alaansa. Hänen työkuvansa on muuttunut hiljattain organisaatiomuutoksen alla esimiestyöstä suunnittelutyöhön, ja kuvaa omaa suhdettaan työhön näkökulman muutoksella, jossa tutkimusprosessi on ollut osallisena. *“...mutta niinkö aiemmassa työssä ja nykysinkin, niin sitä kattoo niinkö kokonaisuutena tätä omaa työkenttää, ja sitten ainakin näitä oman tutkimuksen aihealueita, että ei kato enää niin siihen pikku putkeen.”* Tutkimusaihe ja oma työ ovat nivoutuneet isommaksi kokonaisuudeksi, ja hän haluaa saada tutkimukseen liittyviä ilmiöitä esille työpaikallaan. *“...on alkanu näkemään sitä kokonaisuutena, ja sitten sen oon huomannu, että aktiivisesti niinkö haluaa viiä tätä oman,..haluaa tuua niinkö sen tiedon sitten muidenkin käytettäväksi.”*

Väitöstutkimuksen yhtenä päämääränä on konkreettisesti kehittää henkilön omaa ammattialaa. Hän haluaisi myös osallistua omassa työorganisaatiossa yksikköön, jossa kyseisiä asioita hoidetaan. *“...haluaisin osallistua meidän organisaatiossa sinne (tietyn organisaatiotason) juttuihin, jossa pystyisin hyödyntämään tätä omaa väitöskirja-aihetta, eli lähtiä kehittämään,..”* Kehittämisajatus on muotoutunut väitöstutkimusprosessin edetessä. *“...on nähny, että tämä oma työ alkaa niinkö valmistumaan ja ajattelee, että tällä on semmonen niinkö, konkreettinen kosketuspinta työelämään. Siinä on alkanu näkeen sen, että tätä voitais hyödyntää meidän omassa organisaatiossa...”*

Henkilö hahmottaa tutkimustyön ja oman työn yhteenkietoutuneena. *“...kun on tavallaan ne tutkimustulokset saanu aikaseksi, ja niitä alkanu pohtimaan, niitä johtopäätöksiä tekemään, niin siinä on kyllä huomannu että mieltii koko ajan myös sitä, että miten näitä vois hyödyntää omassa työssä ja oman organisaation hyväksi.”* Jarrutuskertomuksen päähenkilö on aktiivisesti pohtinut tutkimusprosessin aikana, kuinka oma työ ja organisaatio voisivat saada tutkimuksen avulla uusia kehitysalueita.

Kertomuksen henkilö ei suunnittele suuntautumista varsinaisesti muihin ammatillisiin tehtäviin nykyisen työympäristön lisäksi, ja hahmottaa ammatillista uraansa lähestyvän eläkeiän kautta. Hänellä on kuitenkin ajatus myös muunlaisesta työstä, jota voisi toteuttaa väitöstutkimuksen valmistuttua. *“Ja ehkä sitten semmonen pikkunen, että tykkään kouluttaa ja pitää koulutuksia, että lähtisin ehkä matkasaarnaajaksikin,..kun aikaa liikenee, kun jääpi pois tämä.”*

Kaikissa kertomuksissa päähenkilöt kokivat jonkinlaista muutosta ja kehitystä ammatillisessa ajattelussaan. Osa koki vahvemmin tutkijan identiteetin kehittymisen, kun taas osalle tutkijuus toimi enemmän välineenä oman työn kehittämiseen ja näkökulman laajentamiseen omassa työssään. Vekkailan ym. (2012, 166–167) tutkimuksessa tutkijuiden kehittyminen väitöstutkimusprosessin aikana nähtiin merkittävänä oppimiskokemuksena. Lisäksi tutkimusprosessin aikana kehittyvät taidot ratkoa tutkimusaiheeseensa liittyviä ongelmia ja kyky muodostaa uusia teoreettisia näkökulmia olivat heidän tutkimuksensa mukaan tärkeä muutos tohtoriopiskelijoissa.

Kukaan tutkittavista ei ollut hakeutumassa varsinaisesti tutkijan uralle, joka saattoi olla syynä sille, ettei vahvaa tai pysyvää tutkijan identiteetin kehittymistä esiintynyt tutkimutuloksissa. Toisaalta Vekkailan ym. (2012, 172) tutkimuksessa ei myöskään ilmennyt odotetulla tavalla tutkijan identiteetin kehittymistä eksplisiittisesti tohtoriopiskelijoiden kertomana. Heidän mukaan syynä voi olla se, että identiteetin kehittyminen on prosessimainen ja monitasoinen ilmiö, jota tohtoriopiskelijan voi olla hankala tunnistaa. Jokainen tutkittava oli kuitenkin havainnut jonkinlaista perspektiivinen muutosta ajattelussaan tai toiminnassaan. Tohtorin työ onkin usein erikoistunutta asiantuntijatyötä, jossa oma osaaminen ja ammatillinen identiteetti muovautuvat prosessinomaisesti (Maunula 2015, 39).

7. Kehitykselliset verkostot kertomuksissa

7.1. Kiireiset ohjaajat

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö kuvaa ohjaustaan olemattomaksi. *“Ja tavallaan, että mulla ei oo ollu juuri ohjausta, sanotaan se (ohjaaja) on loistava ja pystyy ohjaamaan ja varmaan musta ittestäki kiinni, mutta mie koen että ohjausta mulla ei taas oo ollu yhtään.”* Hän kuvaa ohjaajaansa äärimmäisen kiireiseksi, ja heidän ohjaussuhdettaan vaikeaksi. Lisäksi henkilö kokee ohjaajan keinoja ohjata tutkimusta heikoiksi. Tipahtamiskertomuksessa ohjaaja on kuitenkin ollut tärkein tutkimusta edistävä tekijä. *“...ilman sitä painetta nii, ei ois edennyt. Et kyllä täytyy sanoa, että se on ollu niinku, se on ollu kaikkein tärkein. Että se, se on kuitenkin kysyny, vaikka sieltä ei oo tullu sitä tukea, mutta se että se on ihan oikeesti muistuttanu mua, että sinä oot sitoutunu tähän,..”* Henkilö ei ole saanut tukea, mutta ohjaaja on ollut merkittävänä tekijänä tutkimuksen edistymisessä.

Myös yhteistyökertomuksen päähenkilön ohjaaja on kiireinen. *“...et tää on aika yksinäistä, välillä niinku toivois, että ois semmosta vuoropuhelua ohjaajan kanssa, että ohjaaja on tällä hetkellä (tietyllä paikkakunnalla) ja ne on aika kovilla ja tiukoilla.”* Henkilö luettelee tärkeysjärjestyksessä väitöstutkimusprosessin aikaisia tukijoita, jossa ohjaaja sijoittuu viidennelle sijalle. Hän toivoisi ohjaajaltaan enemmän ohjausta tai ainakin kiinnostusta hänen tutkimustyöskentelystään. *“Kaipaisin just sitä niinkun väitöskirjan ohjaajalta, et koko tän niinku prosessin aikana, et hän ois kiinnostunu esimerkiksi näkemään niitä välivaiheita tai valintoja mitä on tehny,..”*

Voimaantumiskertomuksen päähenkilö kuvaa ohjaussuhdettaan onnistuneeksi. *“Sain ihanan ohjaajan, hän suostu ohjaajaksi ja innostu heti välittömästi minun ajatuksesta erityisesti tästä (tutkimus)näkökulmasta ja siitä se lähti.”* Hän kuvaa ohjauksen olleen koko väitöstutkimusprosessin ajan loistavaa. *“Ohjauksen suhteen ei ole ollu minkäänlaisia rajoituksia, et mä oon saanu loistavaa ohjausta koko prosessin aikana...”* Ohjaaja on ollut tutkimuksen teon aikana hänen tärkein tukija.

Voimaantumiskertomuksen päähenkilö ei kuvaile ohjaajaansa kiireiseksi kertomuksessa. Hän kokee, että ohjaaja on ollut merkittävä väitöstutkimusprosessia edistävä voima. *“...tietenki ohjaajan roolia ei voi koskaan liikaa korostaa ja kiittää, että se on niinkö ohjaaja se, joka tietyllä tavalla vie sitä, painostaa vähän, positiivisesti vie eteenpäin.”* Henkilö on kokenut, että olisi tarvinnut kuitenkin enemmän konkreettista ohjausta valintojen suhteen. *“..., niin tällöinen metodologinen juttu on aina semmonen, että siinä tutkija joutuu sitten miettimään niitä omia ratkaisujaan ja pohtimaan. Että siihen oisin ehkä kaivannu välillä semmosta keskustelua ja ihan semmosta ohjaustakin.*

Jarrutuskertomuksen päähenkilö kuvailee ohjaajan kiirettä, joka on vaikuttanut aiheeseen syventymättömyyteen ohjaajan osalta. Henkilö olisi toivonut ohjaajan tukea väitöstutkimusprosessin aikaisiin valintoihin. *“Se on ollu niinkö se kaikista haasteellisimmin (ohjaajan kiire). Justiin vaikka joku metodologian päähkäily ja tutkimustulosten esittely jää (itselle)..., miten kerron, miten kuvailen. Niitä on joutunu niinkö enemmän yksin päähkäilemään ja lukemaan toisten väitöskirjoja ja sitten tekemään niiden pohjalta niitä omia ratkaisuja, että mihin on päätytty.”* Hän kertoi aiemmasta aikeestaan vaihtaa ohjaajaa. Syy vaihtoaikelle oli ohjaajan tuen puute. *“...kö minusta tuntu ettei tää etene mihinkään, enkä saa mitään niinkö tukea,..”*

Ohjaussuhdetta pidetään yleisesti ottaen tärkeimpänä väitöstutkimusprosessia määrittävänä käytäntönä, ja sen merkitys on viime vuosina lisääntynyt (Kantelinen, Korpiaho & Räsänen 2010, 36). Ohjaaja voi joko edistää tai jarruttaa prosessia. Jokainen tohtoriopiskelija korosti, että olisi tarvinnut enemmän keskusteluja ohjaajan kanssa, ja tukea ja ohjausta erilaisissa väitöstutkimusprosessin vaiheissa. Erityisen huonot ohjaussuhteet vaikuttivat olevan tipahtamis- ja jarrutuskertomuksissa. Toinen päähenkilöistä on harkinnut tutkimuksen keskeyttämistä, ja toinen ohjaajan vaihtamista. Molemmat ovat kuitenkin onnistuneet löytämään jonkinlaisen keskusteluyhteyden ohjaajansa kanssa, ja päätyneet jatkamaan tutkimusta samassa ohjaussuhteessa.

7.2. Gurut tukena

Käytän tutkielmassani guru-käsitettä, jolla ilmaisen kehityksellisiin verkostoihin liittyvää osa-aluetta. Viittaan gurulla henkilöön, joka on tohtoriopiskelijaa edistyneempi ja kokeneempi tieteenalalla. Tällaisella asiantuntijalla on tietoja ja taitoja, jotka voivat

auttaa tohtoriopiskelijaa selviytymään ja ratkomaan tutkimukseen liittyviä ongelmia. Tapahtamiskertomuksen päähenkilö oli yrittänyt väitöstutkimusprosessin alkuvaiheessa tehdä yhteistyötä toisen akateemisen organisaation kanssa. *“...otin yhteyttä tämmösiin (tutkimusaiheen asiantuntijoihin), joka on selvästi tää mun ydin, pääasian ammattilaisia, niin mie otin yhteyttä niihin ja niitten kans oli ihania keskusteluja, ne ymmärsi mistä mie puhuin,..”* Kerrottuaan yhteistyöaikomuksesta ohjaaja oli antanut päähenkilölle jyrkän negatiivisen vastauksen. Ohjaajan mukaan ohjattava kuuluu heidän organisaatioon, ja tekee tutkimustyönsä siellä, eikä hän saa tehdä yhteistyötä toisen organisaation kanssa. Tapahtamiskertomuksen päähenkilö kuvaa tapahtunutta akateemisina sanomattomina hierarkkisina rajoina, joista ei ollut tietoinen. Henkilölle ei ole muodostunut keskusteluyhteyttä guruihin alun yrityksestä huolimatta. Hänen ainoa tukensa liittyy perheen ja ystävien empaattiseen tukeen. Tapahtamiskertomusta kuvastaa katkaistu yhteistyöyritys, joka olisi voinut auttaa henkilön väitöstutkimusprosessin etenemistä.

Yhteistyökertomuksen päähenkilö kertoo yhdeksi väitöstutkimusprosessin aikaiseksi tukijakseen tutkimusaiheeseen läheisesti liittyvän asiantuntijan. *“...hän on kyllä semmonen, rakas tukija... ja ajatusten vaihtaja ja lukija, et jos tutkimus tökkii, niin tapaminen hänen kanssaan vie taas omia ajatuksia eteenpäin.”* Henkilö kertoo yhdestä konkreettisesta ongelmatilanteesta. *“Tossa helmikuussa oli semmonen pieni jumi, että tutkimus ei oikein edenny ja enkä mä oikeen päässy eteenpäin, niin sitten (asiantuntijahenkilö), tän (tutkimusaiheeseen liittyvän) mallin kehittäjä, niin käytettiin yks iltapäivä ja katottiin aineistoa ja tutkimuskysymyksiä. Mietittiin, että miten tästä eteenpäin.”* Guru on kehittänyt tutkimusaiheeseen liittyviä asioita pitkään, ja on itsekin väitellyt.

Voimaantumiskertomuksen päähenkilö on saanut asiantuntijatukea omaan tutkimusaiheeseen liittyvän liiton jäseneltä. *“..., että mä oon tuolla (liitossa) paljonkin vierailtu ja esimerkiksi kansainvälisten artikkeleiden suhteen mä oon sieltä saanu niinkö aivan, (auttavan henkilön nimi) aivan niinkö huipputukea,..”* Hän on saanut asiantuntijatukea myös toiselta gurulta. *“...mulla oli tosi voimaannuttavaa keskustella esimerkiks (henkilön nimi) kans, joka on (tietyllä metodologialla) suuntautuneen väitöskirjan tehny.*

Jarrutuskertomuksen henkilö kertoo olevansa melko minimaalisessa vuorovaikutuksessa akateemisten henkilöiden kanssa väitöstutkimusprosessin aikana, lukuunottamatta tutkimusprosessin käytännössä toteutuvassa vaikeassa ohjaussuhteessa, opintojaksoilla ja seminaareissa. Tohtorikoulutuksen opintojen aikana hän on ollut kurssilaisien kanssa vuorovaikutuksessa. *“...niin siellä on kyllä sitten ollu niinkö semmosta vuorovaikutuksellista ja on puhuttu ja vaihettu mielipiteitä..., eri ihmisiä eri kursseilla.”* Suoranaisesti guruihin hän ei ole ollut yhteydessä.

Tohtoriopiskelijat, joilla oli ongelmia ohjaajiensa suhteen, eivät olleet löytäneet muita akateemisia asiantuntijoita tuekseen. Kahdella muulla tutkittavista oli erityisiä guruja tukijoina, jotka olivat auttaneet heitä edistymään väitöstutkimusprosessissa. Tutkimustulokset antavat viitteitä, että kehitykselliset verkostot ovat osana tukemassa tohtoriopiskelijaa väitöstutkimusprosessissa, ja että on tärkeää luoda suhteita muihinkin akateemisiin asiantuntijoihin kuin omaan ohjaajaan opintojen aikana. Tohtorikoulutus voisi huomioida enemmän verkostojen tärkeyttä, ja antaa apukeinoja jatko-opiskelijoille löytämään väyliä akateemisten henkilöiden luo.

7.3. Akateeminen ja empaattinen tuki

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö ei ole saanut akateemista vertaistukea. Vähäisissä seminaareissa hän on kokenut olonsa ulkopuoliseksi, eikä hänellä ole keskusteluyhteyttä ihmisiin, jotka tekisivät väitöskirjaa tai olisivat tehneet väitöskirjan. Tipahtamiskertomuksen päähenkilö on yrittänyt saada ohjaajaltaan tiedollisen tuen lisäksi myös empaattista tukea. Hän on pohtinut ääneen akateemisuuteen kuulumattomuuttaan ja tutkimuksen teon hankaluutta ohjaajalleen. *“...sit mä menin kerran sille sanomaan niinkö rehellisesti, jotenki niinkö omia ajatuksia...”*. Ohjaaja ei alkanut keskustelemaan hänen kanssaan henkilökohtaisista asioista, vaan jatkoi keskustelua väitöstutkimuksen aiheen parissa.

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö pohtii, että olisi tarvinnut akateemista tukea jostain muualta. *“...musta tuntuu, että pitäis olla aika sisällä,., että ois niinku ystäviä jotka tekee väitöskirjaa.”* Henkilö kertoo, ettei hänellä ole yhtään ystävää tai tuttua, joka tekisi tai olisi tehnyt väitöskirjan. Hän on saanut empaattista tukea perheeltään ja ystäviltään. Henkilö kuitenkin kuvaa akateemisuuteen ja tutkimuksen tekoon liittyvää ongelmaa,

joka on muiden ja itsensä välillä. *“Et tavallaan se kuilu ei tuu varmaan tahallaan kenellekään, niinku mut se vaan on. Se vaan on olemassa, koska on eri kulttuuri, tavallaan ne kulttuurit jossa eletään, ja mie satun olemaan aika yksinäisesti tässä omassa.”* Kuilun takia hän olisi toivonut akateemisuudesta ymmärtävältä ohjaajaltaan jonkinlaista empaattista tukea. *“... siks mie tavallaan toivoisinkin, että... (ohjaaja) ois ollu semmoinen, että niinku lämpimämpi ja lähestyttävämpi.”*

Yhteistyökertomuksen päähenkilö on perustanut virtuaaliympäristöön tutkijaryhmän, jossa ilmenee akateemisen vertaistuen lisäksi myös empaattista tukea. *“...meillä on se vertaistukiryhmä facebookissa, missä me sitten tuetaan toisia epäonnistumisen hetkellä ja tsempataan eteenpäin ja jaetaan myöskin onnistumisia ja vinkkejä, että mitä journalaaleja on menossa ja minkä tasoisia on menossa missäkin.”* Henkilöllä on useita tutkijoita väitöstutkimusprosessin aikana, joilta saa tiedollista ja osaamista koskevien kysymysten lisäksi empaattista tukea. Tukijoina toimivat puoliso, tohtoriopiskelijat ja työkollegat.

Voimaantumiskertomuksen päähenkilöllä on runsaasti vertaisia ympärillään, vaikka hän ei suoranaisesti käytä heitä väitöskirjan edistymisen apuna, esimerkiksi vertaisluokemisella ja työn kommentoinnilla. Hän kertoo väitöstutkimusprosessin aikaisen sosiaalisen ympäristön koostuvan tutkijakollegoista ja jo väitelleistä kollegoista. Paikallisuus erityisesti tutkijanhuoneen myötä yliopistolla on yhdistänyt häntä muiden vieraampien tutkijoiden kanssa. Akateemisen ympäristön ulkopuolella häntä ovat tukeneet perhe ja ystävät. Henkilö kertoo, ettei hänellä ole ollut yhtä tiettyä tukijaa koko tutkimusprosessin aikana. *“... aina kun tulee tavallaan siinä väitöskirjaprosessissa joku uus vaihe, niin siinä on, aina huomaa et jotku ihmiset nousi sitten vähän tärkeämpään asemaan.”*

Jarrutuskertomuksen päähenkilö on saanut akateemista tukea tutkijakollegoilta. He ovat tavanneet ilman ohjaajaa ja keskustelleet väitöstutkimuksistaan. Lisäksi hän on erään tutkijakollegan kanssa käynyt toistensa töitä hieman syvällisemmin läpi. Kumpiakaan heistä ei asu yliopistopaikkakunnalla, joten he ovat keskustelleet Skypen välityksellä ja tavanneet kasvokkain toisen henkilön paikkakunnalla. Henkilö on saanut empaattista tukea perheeltään ja työkollegoiltaan. *“Kaikista tärkeimmät tietenkin*

perhe, että tsempanneet, ja sitten töissä muutamat kollegat. Heijän semmonen tsemppi ja kannustus...”

Etenkin voimaantumiskertomuksen päähenkilön kuvaus siitä, kuinka väitöstutkimusprosessin eri vaiheissa eri ihmisten tuki on nähtävissä kehityksellisten verkostojen näkökulman mukaisesti. Kehityksellisten verkostojen tuki voi liittyä esimerkiksi tiedon jakamiseen ja taitojen kehittämiseen (Baker ja Lattuca 2010, 811). Se voi myös liittyä myös koulutuksellisen ja ammatillisen alueen ulkopuolelle, käsittäen perheen ja ystävien tuen (Dobrow, Chandler, Murphy & Kram 2012, 212). Olen kategorisoinut nämä näkökulmat tutkielmassani akateemisesti tueksi ja empaattiseksi tueksi. Ymmärrän akateeminen tuen sisältävän tohtorikoulutuksessa tiedollisen ja ammatillisen tuen. Empaattinen tuki taas käsittää ystävät, perheen ja työkollegat, jotka tukevat tohtoriopiskelijaa muilla keinoilla kuten kannustamisella, huolien vastaanottamisella ja neuvoilla.

7.4. Seminaarit puolesta ja vastaan

Tipahtamiskertomuksen päähenkilö on käynyt koulutukseen kuuluvat opintokurssit nopeaan tahtiin läpi. Hän pohtii, että ehkä olisi ollut parempi suorittaa opintoja hitaammin. *“Mulla oli se, että mie asuin (yliopistopaikkakunnalla) niinku puoli vuotta ja paahoin yötä päivää kaikki kurssit mitä on,...”* Muutto toiselle paikkakunnalle kuitenkin rajoitti hänen väitöstutkimuksen tahditusta. *“Sitte en oo oikeastaan päässy seminaareihinkaan käymään, että onneks oon tehny niinkö kaikki luennot ja kaikki tämmöset.”* Hän kertoo, että on käynyt muutaman kerran vuodessa seminaareissa, joista välittyy tietty akateemisuus. *“...siellä (harvoin käydyissä seminaareissa) jotenki selvästi se akateemisuus näkyy jo siinä,..”* Hän kokee olonsa seminaareissa ulkopuoliseksi. *“...ja huomaan jotenki, että muut on hirveen akateemisia ja...ja ite on vähä sellai okei, pitäis kuulua tähän joukkoon, mutta jotenki en kuulu.”*

Yhteistyökertomuksen päähenkilö pohtii keskustelujaan ohjaajan kanssa, ja kuvaa seminaareja negatiivisin ilmauksin. *“Semmonen niinku syvällinen keskustelu jää sitte ainoastaan niihin tutkijaseminaareihin ja silloinkin mä koen, että ne on hyvin yksisuuntaisia.”* Seminaarien ilmapiiri on hänen mukaansa ikävä. *“...ne on mulle hirveen kuristavia tilanteita. Kun siellä tavallaan niinku, sut jotenkin lytätään, et sulla menee aina päivä että niistä nousee.”* Yhteistyökertomuksen pääteema yhteistyö ei välity henkilön

seminaarityöskentelyyn. *“...me ei tehä mitään yhteistyötä keskenään, muuta kuin niissä seminaareissa lämätetään palautteet kehiin.”* Hän kuvaa palautteiden antoa äärimmäisen negatiiviseksi. *“Et ku lämättyä ne palautteet siinä, se tuntuu aika semmoselta tiskirätin läiskäytykseltä naamalle.”* Yhteistyökertomuksen henkilö on käynyt oman tutkimusseminaarin lisäksi eri seminaareissa ja konferensseissa, joita kuvaa positiivisesti. *“...nää erilaiset seminaarit on mahdollistanu tavata nimenomaan niinku muita tutkijoita ja tutkimustyön ohjaajia.”* Henkilö on käynyt konferenssissa ulkomailta ja seminaareissa kotimaassa. Hän kuvaa kohtaamisia vuorovaikutteisiksi ja positiivisiksi.

Voimaantumiskertomuksen päähenkilö kuvaa seminaareja positiivisella tavalla. Hänen mukaansa seminaarit ja tutkijakollegat ovat voimaannuttaneet häntä. *“Mä oon kokenu, että se (jatkokoulutusseminaarit) on ollu niinku mun omaa oppimista ja mun omaa väitöskirjatyötäni selkeesti edistävä ja eteenpäin vievä tekijä,..”* Henkilö kuvaa seminaareja voimaannuttaviksi. *“...ne on ollu semmosia niinkö voimaannuttavia ja sillä tavalla, että sieltä on saanu semmosta tukea,..”* Tuki on liittynyt väitöstutkimusprosessiin ja sen eri osa-alueisiin. Henkilö toivoo pääsevänsä ja on päässytkin konferensseihin esittelemään tutkimustaan.

Voimaantumiskertomuksen henkilö kuvaa seminaareja merkittäväksi asiaksi tutkimusprosessissaan. *“Nää jatkokoulutusseminaarit on ollu semmosia niinkö hyvin tärkeitä, ja erityisesti siinä vaiheessa kun se oma (väitös)työ alkaa sitten pikkusen etenemään niin huomaa niitten seminaarien merkityksen.”* Hän kertoo erityisestä ilmapiiristä, joka seminaareissa välittyy. *“...jotenki se (jatkokoulutusseminaarin) ilmapiiri on ollu kauheen voimaannuttava, ja on ollu niinkö mukava aina mennä sinne.”* Hän kuvaa kertomuksen edessä ilmapiiriä positiivisesti uudelleen. *“...se henki on siellä niin äärimmäisen hyvä.”*

Jarrutuskertomuksen päähenkilö kaipaisi enemmän seminaareja, joissa voisi olla vuorovaikutuksessa toisten väitöstutkimusta tekevien kanssa. Hän kertoo myös, että seminaarien kestot ovat osin liian pitkiä, eikä hänellä ole mahdollisuutta osallistua aina seminaareihin oman työnsä takia. *“...meillä on nyt tosiaan ollu niin harvoin niitä, seminaari-istuntoja, ja sittenko ne on koko päivän...niin ei ole ollu mahdollista ollakkaan*

työstä pois.” Vähäiset seminaarit ovat kuitenkin olleet positiivisia. “*.., siitä seminaari-ryhmästä, enemmän semmosta niinkö tsemppiä, ja semmosta niinkö kannustamista ja ryhmään kuulumista.*”

Jarrutuskertomuksen päähenkilö on tavannut omatoimisesti osaa seminaarilaisista ilman ohjaajaa. “*.., että on me, muutaman (paikkakuntalaisen) tutkijan kans me on istuttu kyllä pari kertaa, tavattu niinkö muuten vain, keskusteltu sitten keskenämme ilman niinkö ohjaajaa tavallaan.*” Henkilö kuvailee kuitenkin vuorovaikutusta ja keskenäistä tukea melko vähäiseksi. “*.., mutta seki on ollu niinkö vähäistä, että aika yksin oon tehny kyllä täällä.*”

Bakerin, Piferin ja Flemionin (2013, 449) tutkimuksessa tutkittavat toivoivat, että heillä olisi mahdollisuuksia tavata muita tohtoriopiskelijoita useammin. Tohtoriopiskelijat eivät välttämättä toivoneet seminaareja, vaan keskusteluhetkiä ja kommentointia omista väitöstutkimustöistä ja sen etenemisestä. Heidät oli jätetty itsenäisesti verkostoitumaan muiden tohtoriopiskelijoiden kanssa. Myös omassa tutkielmassani opiskelijat toivoivat enemmän keskusteluhetkiä niin ohjaajan kuin muiden tohtoriopiskelijoidenkin kanssa. He kokivat seminaarien luonteet vaihtelevasti. Yhteistyökertomuksen päähenkilö kuvasi seminaareja tunnelmaltaan ja käytännöiltään ahdistaviksi. Toisaalta voimaantumiskertomuksen päähenkilö kertoi kokeneensa seminaarit erittäin positiivisena asiana.

7.5. Yksinäisyys

Tipahtamiskertomuksen henkilö kuvaa väitöstutkimusprosessin aikaisen ajattelutavan muutoksen tapahtuneen eristyneessä tilassa. “*Tää on tosi semmosta...kun mie en oo osallistunu näihin seminaareihin ja..., että se muutos on tapahtunu mussa niinku yksinäni. Et kaikki valinnat ja kaikki..., ne on tavallaan tehny niinku yksin ja ite tutkinu ja yksinäni.*” Henkilö kuvaa tarkemmin tutkimusprosessin yksinäisyyttä valintojen suhteen. “*...täähän onki oikeesti sitä, että mä oon ite vastuussa joka ikisestä valinnasta, ja sit se, että mie en tiää niitä valintoja...*” Hän kertoo odotuksistaan, että väitöstutkimukseen olisi liittynyt toisten tutkijoiden kanssa yhdessäoloa, keskustelua ja pohtimista. Odotusten rikkoutuminen kiteytyy täysin päinvastaiseen todellisuuteen. “*Tää ei oo ollu niinkö millään tavalla sitä, mihin mie niinkö lähin.*”

Yhteistyökertomuksen henkilö kuvaa myös yksinäisyyden tunteita. *“...tää on aika yksinäistä,..”* Henkilö toivoisi omalta yliopistoltaan tukevampaa otetta tohtoriopiskelijoita kohtaan. *“.., enemmän semmosta, yliopiston puolelta semmosta verkostoituvaa otetta meidän suuntaan.”* Aiemmin mainittu virtuaaliympäristöön perustetulla tutkijaryhmällä hän on yrittänyt helpottaa yksinäisyyttä. *“Paikkaamaan sitä niinkun tyhjyyden tunnetta, mitä sitten mä ootin että ois ehkä ollu meidän tutkijaryhmästä, ryhmällä niinkun (omassa yliopistossa),..”* Henkilö mainitsee oman toiminnan merkityksen yksinäisyyden lieventämisessä. *“Jos en ois ollu niin itseohjautuva, niin oisin ollu vieläki yksinäisempi. Et täähän on tosi yksinäistä puuhaa,..”*

Voimaantumiskertomuksen päähenkilö on poikkeus yksinäisyyden kokemisessa. Paikallisuus ja vahva tutkijaverkosto ympärillä näyttäisi vaikuttavan yksinäisyyden välttämiseen. Lisäksi henkilö kertoo tekevänsä mielellään väitöstyötä yksin. *“..yksin tekeminen on oikeen mielekästä.”* Hän on ollut mielestään tarpeeksi vuorovaikutuksessa muiden akateemisten ihmisten kanssa, mutta pohtii, että olisi voinut hyödyntää esimerkiksi vertaismentorointia, eli työn lukemista ja kommentointia muiden tutkijakollegoiden kanssa. Kuitenkin kuten tipahtamiskertomuksessa, myös voimaantumiskertomuksessa valinnat erityisesti metodologian suhteen koettiin yksinäiseksi vaiheeksi.

Jarrutuskertomuksen päähenkilö kuvailee väitöstyön tekemistä paikkakuntansa näkökulmasta. Hänen tutkijaverkostonsa paikkakunnan lähiseudulla on pieni, mutta kuitenkin olemassa oleva. Yksinäisyys välittyy hänen tutkimusprosessin eri vaiheisiin. *“.., kaikki ratkasut on joutunu, niinkö yksin tekemään,..”* Henkilö kuvaa, ettei ole ollut kuin minimaalisesti kanssakäymisessä erilaisten akateemisten toimijoiden kanssa.

Yksinäisyys on tohtorikoulutuksessa yleinen ilmiö. Yksi näkökulma yksinäisyyteen on, että se on pakollinen kokemus matkalla itsenäiseen tutkijuuteen. Keeferin (2015, 22) tutkimuksessa eräs haastateltavista reflektoi, että tohtorin tutkinnon saavuttamiseen kuuluu luonnollisena osana yksinäisyys, sillä matka täytyy tehdä yksin ja ainutlaatuisesti. Laheniuksen (2012, 29) mukaan kasvatustieteissä tutkijat tekevät yleensä työtään itsenäisesti ja osin eristyneesti. Näin ollen on vaarana, että käytäntöyhteisöt jäävät vähäisiksi. Tutkielmani tohtoriopiskelijat olivat osin eristyneitä käytäntöyhteisöistä. Kaikki paitsi yliopistopaikkakunnalla asuva henkilö ilmaisivat yksinäisyyden ja eristy-

neisyyden kokemuksista. He kertoivat erityisesti tutkimusprosessin valintojen ja ratkaisujen tekemisestä yksin. Onko tohtoriopiskelijan yksin olemisen kokeminen vääjäämätön tilanne tohtorikoulutuksen kontekstissa? Tohtoriksi kasvaminen on niin äärimmäinen kokemus, että käytännössä jokainen opiskelija joutuu kokemaan yksinäisyyttä ja oman ohjaajan tuen riittämättömäksi (Hakkarainen, Hytönen, Makkonen & Lehtinen 2013, 286).

8. Johtopäätökset

8.1. Ainutlaatuinen narratiivinen oleminen

Narratiivisen olemisen näkökulmasta tutkittavista (n=4) muotoutui *tipahtamiskertomus*, *yhteistyökertomus*, *voimaantumiskertomus* ja *jarrutuskertomus*. Kertomusten päähenkilöiksi kiteytyi *merkityksen rakentaja*, *itseohjautuva etätoimija*, *paikallisuudesta voimaantuva* ja *varmuuden löytäjä*. Keskeisiä väitöstutkimusprosessin aikaisia narratiivista olemista koskevia teemoja olivat akateemisuus, etäopiskelu, yhteistyö, paikallisuus ja ohjaussuhteet. Tohtoriopiskelijoiden narratiivista olemista kuvaa ainutlaatuisuus ja moninaisuus. Ei ole yhtä tapaa olla väitöstutkimusprosessissa, eikä kenelläkään tohtoriopiskelijalla ole täysin samoja onnistumisia ja pulmia, joiden parissa he elävät.

Tutkimustuloksista ilmennyt mielenkiintoinen asia on, että tipahtamiskertomuksen päähenkilön tutkimusprosessi hankaloitui paikkakunnalta muuttamisen jälkeen, kun taas yhteistyökertomuksen päähenkilö suoritti väitöstutkimustaan lähes täysin etätoimisesti eikä se ollut hänelle ongelmallista. Etäopiskelukäytännöt, kuten verkkoympäristöjen hyödyntäminen voisi olla tulevaisuudessa vielä tärkeämpi tuki tohtoriopiskelijoille, jotka asuvat muualla kuin yliopistopaikkakunnalla tai muuttavat kesken väitöstutkimusprosessin eri paikkakunnalle. Voimaantumiskertomuksen henkilö koki huomattavana etuna oman tutkijanhuoneen ja kirjastopalvelujen käytön. Tällaisia mahdollisuuksia ei ole heillä, jotka asuvat muualla. Toisaalta tutkimusartikkelit ja kirjallisuus ovat siirtymässä verkkoympäristöihin, joten tietopalvelut eivät ole riippuvaisia pelkästään paikallisesta kirjastosta. Jarrutuskertomuksen päähenkilö asui myös eri paikkakunnalla, mutta hän kertoi voineensa hyödyntää hyvin verkkoympäristöjen tietopalveluita.

Paikallisuus näyttää tutkimustulosteni perusteella olevan tärkeä osa myös akateemiseen yhteisöön kuulumisessa. Vahvimmin omasta akateemisesta kuuluvuudesta ilmaisi voimaantumiskertomuksen henkilö, joka teki väitöstutkimusta yliopistopaikkakunnallaan. Ehkä yhtenä mahdollisuutena voisi olla joustava yhteistyön yliopistojen välillä, ja tohtoriopiskelija voisi käyttää itseään lähimmän yliopiston palveluita, ja verkostua oman

tieteenalan toimijoihin siellä. Pelkästään verkkoympäristöissä voi olla vaikeaa toteuttaa mielekkäästi tutkijaksi kehittyminen. Etänä opiskellut yhteistyökertomuksen henkilö kertoi seminaarien ja konferenssien tärkeydestä, sillä ilman niitä hänellä ei olisi verkottumisfoorumeita. Tutkimustuloksissani ilmeni, että eristyneisyys haittasi väitöstutkimusprosessin edistymistä ja mielekkäänä kokemista. Kohtaamiset muiden tutkijoiden ja oman ohjaajan kanssa ja käyminen erilaisissa tutkimusseminaareissa ja konferensseissa ovat korvaamaton apu tutkimusprosessissa.

Tutkielmani narratiivisen olemisen näkökulma ei kohdistunut lähtökohtaisesti mihinkään tarkasti rajattuun teemaan väitöstutkimusprosessin sisällä. Näkökulma on antanut suuntaviivoja pohtimaan erilaisia aihealueita ja paikantamaan tutkimusta tiettyihin ilmiöihin. Tutkielmani narratiivista olemista koskeva johtopäätös on, että tohtoriopiskelijoiden kuuluvuutta akateemiseen yhteisöön tulisi lisätä verkkoympäristöjen avulla, sillä enenevässä määrin tohtoriopiskelijat asuvat eri paikkakunnalla kuin missä heidän yliopistonsa sijaitsee. Ongelmallista on yliopistojen ja väitöstutkimusohjaajien rajalliset resurssit huomioida ja ohjata tohtoriopiskelijoita. Myös hierarkkiset rajat yliopistojen välillä rajoittavat eri paikkakunnalla opiskelevien yhteistyömahdollisuuksia muun kuin oman yliopiston toimijoiden kanssa. Avoimempi toiminta eri toimijoiden ja organisaatioiden välillä parantaisi tohtoriopiskelijoiden mahdollisuuksia olla mielekkäästi väitöstutkimuksessa.

Akateemiseen yhteisöön kuuluminen on tärkeä aihealue tutkimusprosessissa olemisessa. Verkkoympäristöt, paikallisuus tai organisaatioiden välinen yhteistyö ei luultavasti tuota positiivista tulosta, jos itse tohtoriopiskelija ei koe kuuluvuuden tunteita akateemiseen yhteisöön. Tiedeyhteisöön kuuluvuuden tunne voi olla voimaannuttava, mutta toisaalta se voi olla myös opiskelijaa kuormittava (Stubb, Pyhältö, Soini, Nummenmaa & Lonka 2010, 106). Narratiivisen olemisen näkökulmasta näyttää siltä, että tohtoriopiskelijan väitöstutkimusprosessissa oleminen on taiteilua monien eri voimien välillä.

8.2. Muuttuvainen ammatillinen identiteetti

Tutkielmani kertomusten päähenkilöt kertoivat, että oma työ ja väitöstutkimus täydentävät toisiaan. Väitöstutkimusprosessi on saanut heissä aikaan muutosta ammatillisten

tavoitteiden suhteen. Tohtoriopiskelijoiden näkökulman kehittyminen ja laajentuminen omaa työtä kohtaan on kasvanut tutkimusprosessin myötä. Yhteistyö-, voimaantumis- ja jarrutuskertomuksen päähenkilöt sijoittuivat perinteisiin kasvatustieteellisiin aloihin opetus- ja julkishallinnon työhön. Tapahtamiskertomuksen päähenkilö oli väitöstutkimusprosessin alkuaikana suuntautumassa perinteiseen akateemiseen ammattiin tutkijaksi, mutta on sittemmin siirtynyt tavoittelemaan yrittäjyyttä.

Yhteistyökertomuksen, voimaantumiskertomuksen ja jarrutuskertomuksen päähenkilöt olivat olleet vakiintuneesti työelämässä suhteellisen pitkään, ja heidän tutkimusaiheensa tuli oman työkenttensä alueelta. Tutkimustulosteni osoittavat, että tällaisten henkilöiden näkökulma työtä kohtaan muuttui laajemmaksi ja teoreettisemmaksi. Veikkailan, Pyhällön ja Longan (2013, 15) mukaan usein työelämälähtöisesti väitöstutkimusta tekevät ovat kiinnostuneista käytännöllisestä kehitymisestä ja tähtäävät hyödylliseen ja sovellettavaan tietoon. Omassa tutkielmassani sekä teoreettinen ymmärrys että työelämässä käytännön kehittäminen olivat kasvatustieteiden tohtoriopiskelijoiden ammatillisen identiteetin ytimessä. Haastateltavat kertoivat kehittyneestä tutkijan identiteetistä, mutta he eivät varsinaisesti ajatelleet tutkijan uraa omana ammatillisena suuntautumisena. Vaikka tohtoriopiskelijan tavoitteena ei ammatillisesti olisi tutkijuus, niin tohtorikoulutuksen aikana heille näyttäisi kehittyvän jonkinlainen teoreettisesti suuntautunut tutkijan identiteetti.

Oma työ ja siitä riippuvainen ammatillinen identiteetti oli tutkittavilla melko vahva. Tohtoriopiskelijat kertoivat, kuinka toisaalta näkökulma omaan työhön on laajentunut, mutta toisaalta ongelmana oli myös hankaluus sovittaa yhteen tutkimusta sekä työntekoa. Esimerkiksi voimaantumiskertomuksen päähenkilö ilmaisi selkeästi, että hänellä oli vaikeuksia vuorotella tutkijan identiteettiä ja omaa ammatti-identiteettiä, eikä hän voinut omassa työssään toteuttaa tutkijuutta. Hän piti erillään työskentelyjaksoja väitöstutkimuksessa ja työssään. Ilmiö voi olla huomion arvoinen työn ohella väitöstutkimusta tekevillä. Riippuu paljon omasta työstä, kuinka paljon on mahdollista suunnata tutkimusprosessin aikana kehittyvää tutkijan identiteettiä oman työn suuntaan. Yhteistyökertomuksen päähenkilö oli selkeästi pystynyt hyödyntämään tutkijuutta omassa työssään, ja kertoi innostuksestaan soveltaa tutkijuutta työkentällään.

Mielenkiintoinen ilmiö on, että tipahtamiskertomuksen päähenkilö oli tavoitellut tutkijuutta ammatillisena uranaan, mutta siirtynyt väitöstutkimusprosessin aikaisten kokemusten vuoksi tavoittelemaan yrittäjyyttä. Herää kysymys, miksei akateemista uraa nähdä houkuttelevana? Tutkittava kertoi siitä, kuinka apurahojen hankkiminen ja tutkimustyötä koskeva stressi saivat hänet hylkäämään suunnitelmat tutkijan ammatista. Hän ei myöskään kokenut samaistuvansa akateemisen yhteisön normeihin eikä kokenut kuuluvansa akateemiseen yhteisöön. Stubbin ym. (2010, 111) tutkimuksen mukaan Suomen yliopistoissa jopa kolmannes tohtoriopiskelijoista koki olevansa täysin ulkopuolisia tiedeyhteisöstään.

Tutkimushaastatteluihini ei osallistunut yhtään tutkijakoulussa tai kokonaan päätoimisesti väitöstutkimusta tekevää opiskelijaa. Johtopäätökseni ammatillista identiteettiä koskien ovat siis muotoutuneet kohderyhmästä, jotka suorittavat väitöstutkimusta pääosin oman työn ohessa osa-aikaisesti. Tutkimusmenetelmäni nojaten en pyri tuottamaan yleistettävää, kaikkia tohtoriopiskelijoita koskettavaa tietoa. Johtopäätökseni on, että tutkimusprosessin aikana tohtoriopiskelijan ammatillinen ajattelu, käsitys ja näkökulma omaa työtään tai omaa uraansa kohtaan muuttuu, eli ammatillinen identiteetti kokee jollain tavalla muutoksen. Muutos voi koskea tulevaisuuden ammatillisia tavoitteita, tai se voi käsittää nykyisen työhön liittyvien näkökulmien syvällistymisen ja laajentumisen. Tohtorikoulutuksessa voi olla vaikeaa huomioda ja tukea tällaista muutosta, sillä sen tehtävänä on kasvattaa tohtoriopiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja tiedon luontiin tieteen alueella, eikä varsinaisesti akateemisen työn ulkopuoliseen kenttään. Työelämä voi kuitenkin myös hyötyä tohtorikoulutuksen aikaansaamasta ammatillisesta muutoksesta. Kaikki tutkielmani tohtoriopiskelijat olivat kiinnostuneita ja innostuneita käyttämään omaa väitöstutkimusaihettaan työelämässä ja pyrkivät kehittämään siihen liittyviä ilmiötä.

8.3. Kehitykselliset verkostot tärkeänä tukena

Kaikki tutkittavista kertoivat yksinäisyydestä tai yksin työskentelystä väitöstutkimusprosessin aikana. Tipahtamis-, yhteistyö- ja jarrutuskertomusten päähenkilöt kokivat selvästi yksinäisyyden negatiivisena ilmiönä. Voimaantumiskertomuksen päähenkilö koki yksinäisyyden luonnollisena asiana väitöstutkimusprosessissa, eikä pitänyt sitä

ongelmana. Ohjaajat olivat merkittäviä tukijoita, jotka edistivät väitöstutkimusta. Toisaalta haastateltavat kokivat kiireisten ohjaajien ja huonojen ohjaussuhteiden toimivan väitöstutkimuksen rajoitteina. Yhteistyö-, voimaantumis- ja jarrutuskertomuksen päähenkilöillä oli keskusteluyhteyksiä muihin akateemisiin asiantuntijoihin tai tohtoriopiskelijoihin, joilta he kokivat saaneensa tiedollista tukea. Kaikilla tutkittavista oli empaattista tukea antavia läheisiä tutkimusprosessin aikana. Myös tutkimusseminaarit olivat väitöstutkimusprosessin tukena. Toisaalta jarrutuskertomuksessa niitä kuvailtiin olevan liian harvoin, ja ne koettiin tipahtamiskertomuksessa ja yhteistyökertomuksessa ahdistavina. Voimaantumiskertomuksessa seminaarit näyttivät positiivista roolia niin yhteishengen kuin väitöstutkimuksen edistymisen suhteen.

Mielenkiintoinen ja merkittävä tutkimustulos on muiden toimijoiden kuin oman ohjaajan akateeminen ja tiedollinen tuki. Kertomuksissa ilmeni tukihenkilöitä, jotka olivat olleet apuna tutkimusprosessin aikaisissa ongelmissa. Keskusteluyhteys oman tieteenalan ja tutkimusaiheen asiantuntijoihin näyttää olevan tärkeä asia väitöstutkimuksessa edistymisen kannalta. Kehityksellisten verkostojen näkökulmasta tällaiset gurut tukevat ja auttavat tohtoriopiskelijoita tiedollisilla ja taidollisilla avuillaan. Tipahtamiskertomuksen päähenkilöllä ei ollut ohjaussuhteensa lisäksi akateemista tukea, eikä hänellä ollut väitöstutkimusta tehneitä tuttavuuksia. Suhteet muihin samassa tilanteessa olleisiin olisivat voineet auttaa häntä kokemaan väitöstutkimusprosessin mielekkäämpänä. Hän oli saanut kuitenkin tukea perheeltään, joka on myös yksi osa-alue kehityksellisten verkostojen näkökulmaa (ks. Dobrow ym. 2012, 212). Kaikki muutkin tutkittavista kertoivat omien läheisten ja ystävien tärkeydestä opintojen ja tutkimuksen tukena.

Yksinäisyys on yleinen ilmiö tohtorikoulutukseen osallistuvilla. Yksinäisyyttä ei kuitenkaan ajatella vain negatiivisena asiana, sillä se on Jonesin (2008, 31, 38) mukaan osa itsenäiseen tutkijuuteen kasvamista. Yksin tutkimuksen tekeminen riippuu paljon myös tieteenalasta, ja ihmistieteissä tutkimusta tehdään vähemmän tutkimusryhmissä kuin luonnontieteellisillä aloilla. Yksinäisyyden kokemuksia voisi ainakin lieventää kehityksellisten verkostojen tai käytänneyhteisöjen avulla. On tärkeää, että tohtoriopiskelijalla on prosessin aikana tarvittaessa niin tiedollisiin ja tieteellisiin seikkoihin liittyviä keskustelu-yhteyksiä kuin motivaatioon ja jaksamiseen liittyviä tukijoita. Johtopäätöksenäni on, että tohtorikoulutuksessa tulisi huomioida entistä paremmin kehityksellisten

verkostojen näkökulmaa, sillä se on suuressa roolissa tohtoriopiskelijoiden väitöstutkimusprosessin onnistumisen kannalta. Kehitykselliset verkostot eivät kuitenkaan itsessään takaa, että tohtoriopiskelija onnistuisi selvittämään tiensä tohtoriksi mahdollisimman mielekkäästi.

Teoreettisessa viitekehyksessä käsittelemäni yhteyttä ammatillisen identiteetin ja kehityksellisten verkostojen suhteen ei eksplisiittisesti ilmennyt tutkimustuloksissa. Toeutumattomuus voi johtua siitä, ettei kukaan tutkittavista suoranaisesti tavoitellut tutkijan ammattia. Tutkielmani tutkimustuloksista on kuitenkin tehtävissä johtopäätös, että kehitykselliset verkostot edesauttoivat tohtoriopiskelijän tutkimusprosessin edistymistä ja väitöstutkimuksen mielekkäänä kokemista. Väitöstutkimusprosessin edistyminen on merkki jonkinlaisen tutkijan identiteetin kehittymisestä, joten olisi mahdollista luoda hahmotelmia kehityksellisten verkostojen ja ammatillisen identiteetin yhteydestä. Tutkielmassani kuitenkin ilmeni selkeämmin, että kehitykselliset verkostot ovat tärkeänä tukena tohtoriopiskelijän matkalla kohti tohtoroitumista. Ehkä ei ole tarpeenkään yrittää sovittaa yhteen ammatillista identiteettiä ja kehityksellisiä verkostoja (vrt. Sweitzer 2009; Baker & Lattuca 2010), sillä tohtoriopiskelijän ammatillinen identiteetti voi suuntautua niin monelle eri työelämän sektorille, eikä nykypäivänä ole takeita siitä, että tohtoriopiskelija pyrkisi tutkijan uralle.

9. Pohdinta

Olen tässä pro gradu -tutkielmassani käsitellyt tohtorikoulutukseen liittyviä ilmiötä mikrotasolla, eli tohtoriopiskelijoiden omien kokemusten ja toimintaympäristöjen lähettyvillä. Tutkielmani tarkoitus on ollut ilmentää tohtorikoulutukseen liittyviä ilmiöitä erityisesti narratiivisen olemisen, ammatillisen identiteetin ja kehityksellisten verkostojen näkökulmista. Olen käyttänyt tutkielman tutkimusotteena narratiivista tutkimusta, joka yhdistyy konstruktivistiseen ja postmoderniin käsitykseen tiedon luonteesta. Olen tutkielmassani argumentoinut ja tuonut esille tutkielmani ongelmakohtia ja pyrkinyt löytämään tien mahdollisimman luotettavaan ja eettiseen tutkimukseen. Tutkielmani teoreettiset näkökulmat ovat saaneet vahvistusta empiirisen aineiston avulla, joskin tutkielman alun aikaiset oletukset ovat myös muuttuneet. Olen onnistunut vastaamaan tutkimuskysymyksiini aineistoni avulla. Olen pohtinut tutkielman aikana ongelmakohtia ja pyrkinyt perustelemaan koko tutkielman ajan valintojani. Seuraavaksi nivon yhteen tutkielmani eri tutkimusosiot ja pohdin kriittisesti tutkielmaani.

Olen tarkastellut tutkielman aikana tohtorikoulutuksen lähtökohtia ja ajankohtaisia ongelmia, jotka ovat johdattaneet minut tutkimusongelmani luomiseen. Tutkimusongelman asettelussa olen käyttänyt apuna ajankohtaista tutkimuskirjallisuutta tohtoriopiskelijoista. Menetelmä-osiossa olen pohtinut ihmistieteiden tieteenkäsitystä ja valinnut tutkimusmenetelmän sen parhaalla soveltuvuudella tutkimusaiheeseen. Olen käsitellyt teoreettisessa viitekehyksessä ammatillisen identiteetin ja kehityksellisten verkostojen hyödyllisyyttä ja ongelmakohtia. Aineiston hankintatavassa olen pyrkinyt autenttiseen ja vuorovaikutukselliseen tiedonmuodostukseen. Aineiston analyysissä olen toiminut itse aktiivisesti ”metodina”, joka yhdistää ja soveltaa erilaisia analyysiperinteitä. Tutkimustuloksissa olen pyrkinyt esittämään päätelmäni ja tulkintani mahdollisimman eettisesti, avoimesti ja johdonmukaisesti. Tutkielman johtopäätöksissä olen pyrkinyt pitämään ei-yleistettävissä, mutta rationaalisissa ja uskottavissa väitteissä, joita tutkimustulokseni tukevat.

Syvennyn seuraavaksi muutamiin mielestäni kriittisen tarkastelun kannalta olennaisiin kohtiin, joita en ole käsitellyt varsinaisesti tutkielman aikana. Ensimmäinen ongelma on kertomuksellisen tutkimuksen metaforisen totuuden totuusarvo. Toisaalta metaforinen totuuskäsitys mahdollistaa ontologisen naivismin ongelman ratkaisun, mutta toisaalta se voi antaa vaikutelman, ettei tutkimustieto ole välttämättä tieteellisesti vakuutettavaa. Ja koska narratiivinen tutkimustieto on aina kontekstisidonnaista, sekä narratiivinen totuus on muuttuvaista, ei voida sanoa paljoakaan varmasta tiedon muodostamisesta. Tutkielmani yhtyy laadulliseen tutkimusperinteeseen, jolloin tiedon kriteerit ovat erilaisia kuin määrällisessä tutkimuksessa. Tutkimuksen luotettavuus ja todenmukaisuus nojaa itseäni tutkimusvälineenä ja omiin valintoihin ja tulkintoihini tutkimuksen eri vaiheissa.

Toinen kriittinen näkökulma tutkielmaani on tutkittavien rajaus. Vaikka tutkimukseni tarkoituksena ei ole ollut minkään tietyn tohtoriopiskelijajoukon kategorisointi, niin ainakin mahdollisiin jatkotutkimuksiin ehdottaisin selkeämpiä rajoituksia tohtorikoulutuksen sisällä eri tavalla tohtoriksi pyrkiviin opiskelijoihin. Huomasin tutkielman teon aikana, että omat oletukseni ja tutkimuskirjallisuuden näkökulmat suhteessa tutkittaviini eivät kaikilta osin pitäneetkään paikkaansa, sillä olin ajatellut heidän suuntautuvan todennäköisesti tutkijoiksi akateemiselle sektorille. Tämä ajattelutapa ohjasi minua myös muodostamaan tietynlaisen teoreettisen viitekehyksen. Omaa tutkimusjoukkoani yhdisti aineiston hankintavaiheessa vain yliopisto-organisaatio ja tieteenala, sillä huolenani oli saada tutkimukseen osallistujia ylipäättään. Tiukempi rajaus olisi kaventanut mahdollisuuttani saada tutkittavia mukaan tutkimukseen. On myös ymmärrettävä, ettei tutkielmani tarkoituksena ole ollut saada tutkimusjoukoksi homogeenistä tohtoriopiskelijoiden perusjoukkoa vastaamaan tiukasti rajattuihin tutkimuskysymyksiin, ja joista tehtäisiin modernin tieteenihanteen mukaisesti yleistettäviä johtopäätöksiä. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu tutkimusongelman muuttuvaisuus tutkimusprosessin edetessä, joka oli läsnä myös omassa tutkielmassani.

Kolmas kriittinen näkökulma tutkielmaani on tutkittavien subjektiivisuuden säilyttäminen tutkimustulos-osiossa. Olen joutunut tasapainoilemaan omien intressieni ja tutkittavien anonymiteetin säilyttämisen välillä. Olen pohtinut tarkasti, miten tutkimustuloksissa käsitellyt tiedot on mahdollisesti yhdistettävissä tohtoriopiskelijoihin. Kaikkia haluamiani tutkimukseen liittyviä asioita ja tietoja en ole voinut paljastaa tutkielmassa

niiden eettisten puolien vuoksi. Vaihtoehtonani olisi ollut tuoda tutkimustulokset esille eri tavalla. En kuitenkaan halunnut rikkoa tutkittavien subjektiivisuutta, sillä se kuuluu mielestäni olennaisena osana narratiivisen olemisen näkökulmaan. Halusin tuoda tohtoriopiskelijat esille kokonaisuuksina enkä pilkottuina analyttisinä osina tai pelkkinä subjekteista irti olevina teemoina. Jokaisessa tutkimustulos-osiossa käsittelen tutkittavia subjektiivisina kertomusten päähenkilöinä ja tällä toimintatavallani olen halunnut tuoda ilmi juuri olemisen ainutlaatuisuutta.

Viimeinen kriittinen näkökulmani koskettaa käsitteitä, niiden merkityksiä ja suomennoksia. *Professional identity* suomennettuna voi tarkoittaa ammatillista identiteettiä, ammatti-identiteettiä, asiantuntija-identiteettiä ja työidentiteettiä. Olen argumentoinut omaa ammatillisen identiteetin käsitteen käyttöäni, mutta en voi taata varmaksi käyttämäni kansainvälisten tutkimuksien kaikkia merkityksenantoja käsitteelle. *Developmental networks* -käsitettä ei ole tietääkseni suomennettu aiemmin, enkä ole löytänyt aiheesta suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta. Olen käyttänyt käsitettä kehitykselliset verkostot suomennoksella, joka mielestäni edustaa käsitteen merkityksiä.

Lopuksi haluan osoittaa kiitokset tutkimushaastatteluihin osallistuneille, sillä he mahdollistivat tämän tutkielman tekemisen. He antoivat tärkeää ja oleellista tietoa tohtorikoulutuksen sisällä olevista ilmiöistä, joiden avulla voidaan hahmotella tohtorikoulutuksen kehittämisen suuntaviivoja. Toivottavasti tohtoriopiskelijoiden omia ääniä saadaan tulevaisuudessa lisää kuuluviin, jotta muuttuva maailma ja korkeakoulutus voivat kohdata mielekkäästi. Haluan kiittää myös ohjaajani Virpi Vaattovaaraa, joka on ollut tukemassa minua pro gradu – tutkielmani eri vaiheissa.

Lähteet

- Andrews, R., Andrews, R., Borg, E., Boyd Davis, S., Domingo, M., & England, J. (2012). *The sage handbook of digital dissertations and theses*. London: Sage.
- Backman, J. (2005). *Omaisuus ja elämä : Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura.
- Baker, V. L., & Lattuca, L. R. (2010). Developmental networks and learning: Toward an interdisciplinary perspective on identity development during doctoral study. *Studies in Higher Education, 35*(7), 807-827.
- Baker, V. L., & Pifer, M. J. (2011). The role of relationships in the transition from doctoral student to independent scholar. *Studies in Continuing Education, 33*(1), 5-17.
- Baker, V. L., Pifer, M. J., & Flemion, B. (2013). Process challenges and learning-based interactions in stage 2 of doctoral education: Implications from two applied social science fields. *Journal of Higher Education, 84*(4), 449-476.
- Beijaard, D., Meijer, P. C., & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education, 20*(2), 107-128.
- Brizzi, G. P. (2002). The University Bologna, its student museum and historic archives. In S. Nuria, & B. Sjur (Eds.), *the heritage of European universities*. Council of Europe Publishing.
- Bruner, J. S. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1991). The narrative construction of reality. *Critical inquiry, 18 The University of Chicago*. 1-21.
- Colbeck, C. L. (2008). Professional identity development theory and doctoral education. *New Directions for Teaching & Learning, 2008*(113), 9-16.
- Dobrow, S. R., Chandler, D. E., Murphy, W. M., & Kram, K. E. (2012). A review of developmental networks: Incorporating a mutuality perspective. *Journal of Management, 38*(1), 210-242.
- Docherty, J. S. (2004). Metaphors: Narratives, metaphors, and negotiation. *87 Marq. L. Rev.* 4, article 22, 847-851.

- Erichsen, E. A., Bolliger, D. U., & Halupa, C. (2014). Student satisfaction with graduate supervision in doctoral programs primarily delivered in distance education settings. *Studies in Higher Education*, 39(2), 321-338.
- Eskola, J., & Vastamäki, J. (2008). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. metodin valinta ja aineistonkeruu: Vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eteläpelto, A. (2007). Työidentiteetti ja subjektiiviset rakenteiden ja toimijuuden ristiaallokossa. Teoksessa A. Eteläpelto, K. Collin & J. Saarinen (Toim.), *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Eteläpelto, A., Collin, K., & Saarinen, J. (2007). *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Eteläpelto, A., & Vähäsantanen, K. (2010). Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto, & J. Onnismäa (Toim.), *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Gee, J. P. (2000). Chapter 3: Identity as an analytic lens for research in education *Review of research in education*. 25(1), 99-125
- Haapakorpi, A. (2008). *Tohtorien varhaiset urat työmarkkinoilla ja tohtorikoulutuksen merkitys työelämässä*. Helsinki: Aarresaari.
- Hakala, J. (2010). Tutkimusmenetelmän valinnasta. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. metodin valinta ja aineistonkeruu: Vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hakkarainen, K., Hytönen, K., Makkonen, J., & Lehtinen, E. (2013). Kollektiivista mallia voidaan soveltaa kasvatustieteiden tohtorikoulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 33(4), 277-289.
- Heidegger, M. (2007). *Oleminen ja aika* (R. Kupiainen Käänt.). (3.painos) Vastapaino, Tampere.
- Heikkinen, H.L.T (2001). Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Heikkinen, H.L.T (2015). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R. Valli, & J. Aaltola (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- Higgins, M. C., & Kram, K. E. (2001). Reconceptualizing mentoring at work: A developmental network perspective. *Academy of Management Review*, 26(2), 264-288.
- Hytönen, K., Makkonen, J., & Hakkarainen, K. (2012). Yhteisjulkaiseminen. jaettu akateeminen tietokäytäntö. Teoksessa T. Soini, & K. Pyhältö (Toim.), *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Hyvärinen, M. (2010). Eletty kertomus ja luonnollinen narratologia. Teoksessa M. Hattavara, M. Lehtimäki & P. Tammi (Toim.), *Luonnolliset ja luonnottomat kertomukset. Jälkiklassisen narratologian suuntia*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hyvärinen, M., & Löyttyniemi, V. (2005). Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa J. Ruusuvoori, & L. Tiittula (Toim.), *Haastattelu. tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Jones, L. (2008). Converging paradigms for doctoral training in the sciences and humanities. In D. Boud, & A. Lee (Eds.), *Changing practices of doctoral education*. London and New York: Routledge, Taylor & Francis group.
- Kantelinen, S., Korpiaho, K., & Räsänen, K. (2010). Jatko-opiskelijat akateemisessa maailmassa - tasapainoilua käytänteille altistumisen ja alistumisen välillä. Teoksessa M. Virkajärvi (Toim.), *Työelämän tutkimuspäivät 2009. työn ja elämän laatu. työelämän tutkimuspäivien konferenssijulkaisuja 1/2010*. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatutkimuksen instituutti, työelämän tutkimuskeskus.
- Keefe, J. M. (2015). Experiencing doctoral liminality as a conceptual threshold and how supervisors can use it. *Innovations in Education & Teaching International*, 52(1), 17-28.
- Kivinen, O., Lehti, H., & Metsä-Tokila, T. (1997). *Tohtoroitumisen ilot ja kirot : Tutkijankammioista työelämään*. Turku: Turun yliopisto.
- L 794/2004. Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. 5 luku. Tieteellinen ja taiteellinen jatkokoulutus, 21§ ja 22§. Viitattu 16.6.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>.
- Lahenius, K. (2012). Communities of practice supporting doctoral studies. *The International Journal of Management Education*, 10(1), 29-38.
- Lautamatti, L., & Nummenmaa, A. R. (2008). Jatko-opiskelun työprosessien ohjaus. Teoksessa T. Soini, K. Pyhältö & A. R. Nummenmaa (Toim.), *Hyvä tohtori! tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja*. Tampereen Yliopistopaino Oy -Juvenes Print, Tampere: Tampere University Press.

- Loytard, J. (1994). The postmodern condition. In S. Seidman (Ed.), *The postmodern turn. New perspectives on social theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maunula, M. (2015). Tohtoriopintojen ohjauksen uudet haasteet globaalissa ajassa. *Yliopistopedagogiikka*, 22(2), 39-42.
- Nummenmaa, A. R., & Pyhältö, K. (2012). Kun on myös tunteet. Teoksessa T. Soini, & K. Pyhältö (Toim.), *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Nummenmaa, A. R., Soini, T., & Pyhältö, K. (2009). Tuleeko Niilosta tohtori?: Opiskelija tohtorikoulutuksen rakenteissa ja prosesseissa. *Peda-Forum: Yliopistopedagoginen Aikakausjulkaisu*, 16(1), 20-24.
- Nummenmaa, A. R., & Pyhältö, K. (2008). Tohtorikoulutus systeemisenä kokonaisuutena. Teoksessa T. Soini, K. Pyhältö & A. R. Nummenmaa (Toim.), *Hyvä tohtori! tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja*. Tampere: Tampere University Press.
- Nummenmaa, A. R., & Soini, H. (2008). Akateeminen ohjaus. Teoksessa T. Soini, K. Pyhältö & A. R. Nummenmaa (Toim.), *Hyvä tohtori! tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja*. Tampere: Tampere University Press.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. (2010). *Tohtoritarve 2020-luvulla : Ennakointia tohtorien työmarkkinoiden ja tutkintotarpeiden pitkän aikavälin kehityksestä*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. (2016). *Miten tohtorit työllistyvät. opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:3* Opetus- ja kulttuuriministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.
- Peura, A. (2008). Tohtoriksi tulemisen tarina. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 219. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Polkinghorne, D. E. (1995). Narrative configuration in qualitative analysis. In J. A. Hatch & R. Wisniewski (Eds.), *Life history and narrative*. London: Falmer Press.
- Pyhältö, K., & Soini, T. (2008). Tohtoriopiskelijasta tieteelliseksi asiantuntijaksi. Teoksessa T. Soini, K. Pyhältö & A. R. Nummenmaa (Toim.), *Hyvä tohtori! tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja*. Tampere: Tampere University Press.
- Pyhältö, K., Stubb, J., & Lonka, K. (2009). Developing scholarly communities as learning environments for doctoral students. *International Journal for Academic Development*, 14(3), 221-232.

- Pyhältö, K., Toom, A., Stubb, J., & Lonka, K. (2009). Pitfalls and gaps within the ph.D process - perceived problems and experienced well-being among ph.D students. paper presented at the annual meeting of american educational research association. april 13-17, 2009. *Disciplined Inquiry: Education Research in the Circle of Knowledge*,
- Rayner, S., Lord, J., Parr, E., & Sharkey, R. (2015). 'Why has my world become more confusing than it used to be?' professional doctoral students reflect on the development of their identity. *Management in Education (Sage Publications, Ltd.)*, 29(4), 158-163.
- Ricoeur, P. (2003). *The rule of metaphor: The creation of meaning in language*. London: Routledge.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., & Paavilainen, E. (2011). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Rorty, R. (1994). Method, social science, and social hope. In S. Seidman (Ed.), *The postmodern turn. New perspectives on social theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Savunen, L. (2003). *Tohtoreiden työllistyminen, sijoittuminen ja tarve*. Helsinki: Suomen Akatemia.
- Schmidt, T. (2010). Korkeakoulutuksen tavoitteet ja seuraukset - oma paikkani korkeakoulutuksen historiassa. Teoksessa K. Räsänen (Toim.), *Esseitä akateemisesta työstä. aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun julkaisuja B-116*. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Sfard, A., & Prusak, A. (2005). Telling identities: In search of an analytic tool for investigating learning as a culturally shaped activity. *Educational Researcher*, 34(4), 14-22.
- Soini, T., Pyhältö, K., & Nummenmaa, R. (2008). *Hyvä tohtori! : Tohtorikoulutuksen rakenteita ja prosesseja*. Tampere: Tampere University Press.
- Soini, T., & Pyhältö, K. (2012). *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Soini, T., & Pyhältö, K. (2012). Johdanto - akateemisen ohjauksen kentillä. Teoksessa T. Soini, & K. Pyhältö (Toim.), *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.

- Squire, C., Andrews, M., & Tamboukou, M. (2013). What is narrative research? In M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (Eds.), *Doing narrative research* (2nd ed.). Los Angeles, LA: SAGE.
- Stubb, J. (2012). Becoming a scholar: The dynamic interaction between the doctoral student and the scholarly community. Research report 336. Helsinki: University of Helsinki
- Stubb, J., Pyhältö, K., Soini, T., Nummenmaa, A. R., & Lonka, K. (2010). Osallisuus ja hyvinvointi tiedeyhteisössä - tohtoriopiskelijoiden kokemuksia. *Aikuiskasvatus*, 30(2), 106-119.
- Sweitzer, V. (2009). Towards a theory of doctoral student professional identity development: A developmental networks approach. *Journal of Higher Education*, 80(1), 1-33.
- Syrjälä, L. (2010). Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (Toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. metodin valinta ja aineistonkeruu: Vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- TENK. 2016. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. luettu 17.9.2016 <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Thompson, P., & Walker, M. (2010a). Why the doctoral companions? In P. Thomson, & M. Walker (Eds.), *The routledge doctoral student's companion : Getting to grips with research in education and the social sciences*. London: Routledge.
- Thompson, P., & Walker, M. (2010b). The changing nature of the doctorate and doctoral students. In P. Thomson, & M. Walker (Eds.), *The routledge doctoral student's companion : Getting to grips with research in education and the social sciences*. London: Routledge.
- Toom, A., & Pyhältö, K. (2012). Tuleeko minusta tutkija? tohtoriksi opettajankoulutuksessa. Teoksessa T. Soini, & K. Pyhältö (Toim.), *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2012). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Välimaa, J. (1998). *Tohtori tuli taloon? : Tutkimus tohtoreista ja pk-yrityksistä*. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Vekkaila, J. (2014). Doctoral student engagement : The dynamic interplay between students and scholarly communities. Research report 350. Helsinki: University of Helsinki.

- Vekkaila, J., Kirsi Pyhäلتö, Hakkarainen, K., Keskinen, J., & Lonka, K. (2012). Doctoral students' key learning experiences in the natural sciences. *International Journal for Researcher Development*, 3(2), 154-183.
- Vekkaila, J., Pyhäلتö, K., & Lonka, K. (2013). Focusing on doctoral students' experiences of engagement in thesis work. *Frontline Learning Research*, 1(2), 12-34.
- Vuorikoski, M. (2012). Monen kerroksen tohtoreita. tuki, esteet ja selviytymisstrategiat kasvatustieteen tohtoreiden elämäkerroissa. Teoksessa T. Soini, & K. Pyhäلتö (Toim.), *Akateeminen ohjaus tohtorikoulutuksessa*. Tampere: Tampere University Press.